

**PAUL ȚANICU –
CĂDEREA**

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din acest roman, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză” a Editurii Polirom.

PAGINA 12

**ULUITOR DE
PUTERNIC ȘI
INCREDIBIL DE
APROAPE: LA
CARACAS VA FI
MEREU NOAPTE**

PAGINA 10

**CULTURĂ ȘI POLITICĂ:
UN STRADIVARIUS DE LA GOEBBELS
DE YOANN IACONO**

PAGINA 11

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XVIII ▶ NR. 774 ▶ 21 – 27 MAI 2022 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

INTERVIU CU SCRITORUL DAN LUNGU

**„SUCCESUL
ESTE UN
FENOMEN
SOCIAL,
NU NEAPĂRAT
LITERAR”**

PAGINILE 8-9

Premiul Goncourt pentru debut 2022

Scriitorul și profesorul de literatură Étienne Kern este laureatul prestigiosului Premiu Goncourt pentru debut pentru *Les envolés* (Zburătorii), publicat la Editura Gallimard.

DAN BURCEA

Imediat după anunțul oficial, i-am trimis un mesaj de felicitare și l-am întrebat cum a aflat această minunată veste. Reproduc aici răspunsul său: „Mă plimbam prin Parcul Tête d'or de la Lyon (macii sunt magnifici în acest moment al anului!) și la un moment dat m-am uitat pe telefon. Doi prieteni îmi trimiseseră în același timp o imagine cu anunțul publicat de Academia Goncourt”.

Romanul povestește incredibilă și nebunească aventură a lui Franz Reichelt, un croitor pentru dame sosit la Paris din Boemia sa natală la începutul secolului trecut (1910), care sare cu parașuta de la primul etaj al Turnului Eiffel. La baza poveștii pe care o relatează, autorul dispune de un film de un minut și treizeci și șase de secunde filmat de ziariștii din

epoca respectivă. Pornind de la aceste imagini, Étienne Kern va încerca să refacă viața acestui om „cu ochii limpezi, aproape cenușii, cei ai unui visător”, cu „mustățile lui mari” și „vocea gravă, cu accente răgușite”, semn de mare tandrețe. Structura narativă a romanului este construită pe trei straturi narrative – cel al poveștii în sine, cel al dialogului cu eroul său și cel al unui caiet cu coperti cenușii conținând fotografii ale protagoniștilor.

Personajul lui Franz Reichelt este un exemplu tipic al acestei înclinații spre aventură care a marcat începuturile aviației din secolul trecut, marcat de atâtea încercări adesea tragice ale aeronauticii în devenire. Încercările de a zbura cu avioanele, chiar dacă doar cu câțiva metri mai sus și mai departe, și apoi speranța care a apărut după sosirea în Franța a fraților Wright și succesul lui Louis Blériot și al altora dovedesc justificarea deplină a unei

astfel de perseverențe. „Franța își descoperea o nouă pasiune”, ne spune autorul-narator. Oamenii au început să „viseze la nori”, iar școlile de zbor s-au deschis la Mans și apoi la Pau.

O nouă lume se contura. „Lumea ta pare mai simplă, mai bine concepută decât a noastră, bucuros de naivă”, scrie naratorul, adresându-se direct, într-un dialog imaginar, lui Franz Reichelt și, prin el, întregii generații care pare să ignore iminența grabei istoriei și războiul care pândește cea mai mică fisură pentru a dovedi „că civilizațiile sunt muritoare”.

Deocamdată, tânărul Franz

vrea doar să găsească o locuință, iar mai târziu un loc unde să își facă propriul atelier. Va fi pe strada Gaillon, în cartierul Operei pariziene. Se ține departe de frenezia care îl invadează pe Antonio Fernandez, prietenul său de croitorie, cuprins brusc de fantezia de a zbura, care va sfârși prin a-l ucide în accidentul avionului său.

Viața lui Franz ar fi putut continua departe de aceste extravagante, între nostalgia pentru satul său Wegstädtl (astăzi Štětí) și strada Gaillon, unde își deschisese atelierul de croitorie pentru femei, ajutat de Louise și Maurice, ucenicul său. Ar fi urmat sfaturile inflexibile ale Katarinei, sora sa, și ar fi ajutat-o în cele din urmă pe Emma și pe fiica acesteia, Alice, văduva lui Antonio, prietenul său care a murit în accidentul de avion.

Numai că... prins în vârtejul aceluiași vis, în aceeași nebunie ca și prietenul său Antonio și atâția alți contemporani de-ai săi, Franz, care între timp va obține cetățenia franceză și se va numi de acum înainte François, se declară inventator și nu trăiește decât dintr-o singură obsesie, aceea de a crea o parașută care să salveze viețile atâtor piloți amenințați de pericolul prăbușirilor sigure ale avioanelor lor improvizate.

De acum încolo, totul ia altă turnură, inclusiv negarea realității și a pericolului, a bunului simț, a atelierului său de croitorie, care suferă din cauza neglijenței sale, și a iubirii sale în devenire pentru Emma, pe care pare să o sacrifice pe altarul noii sale vocații. Nu este nevoie să povestim restul romanului, deoarece filmul din 4 februarie 1912 arată totul despre această tragedie.

Étienne Kern ar fi putut să se mulțumească cu această biografie romanțată, chiar dacă asta ar fi însemnat să insereze în ea compasiunea pe care o simte ca narator în fața tragediei personajului său și să vorbească în calitate de „martor al lumii”. În schimb preferă să intre el însuși în scenă, să se plaseze alături de personajele sale și să participe la rândul său la drama care se joacă în paginile romanului său. În acest fel, autorul ne oferă propriile temeri, amintirile unui bunic, ale unui prieten despre a cărui soartă tragică vrea să ne vorbească. Îndrăznește chiar să recunoască înfrângerea unei porniri vinovate de concretețe care îl ispitește. Dar el preferă tăcerea celor absenți. El scrie: „La un moment dat, am încetat să mai caut. În adâncul sufletului meu, preferam ideea de a nu fi sigur. Cei absenți sunt pretutindeni. În acest sens capătă sens imaginea pe care o dă scrisului său, ca fiind un foșnet străbătut de tăceri, [...] plin de goluri și fantome”. Și tot prin aceasta reușește să-l ridice pe acest Franz/ François Reichelt la rangul nobil al unui personaj de ficțiune, un simbol al „tuturor celor care au căzut”.

În locul unui lung șir de răspunsuri, *Zburătorii* lui Étienne Kern ne propune un și mai lung șir de întrebări. Să punctăm în concluzie câteva dintre ele.

Ce rost ar avea literatura dacă ar înceta să mai împărtășească visele care să meargă până dincolo de nebunia oamenilor? Ar putea oare face ea altfel când știm că misiunea ei sublimă este de a fi o cutie de rezonanță pentru cele mai intime secrete ale noastre? Nu cumva a scrie despre lume înseamnă, în ultimă instanță, a scrie despre tine însuși? Și, în sfârșit, nu este oare scrisul cel mai rar, cel mai pur mod de a purta ca pe o ofrandă speranța mult așteptată în inima care bate a acestei lumi? **SDC**

Étienne Kern

Autori Polirom laureați ai premiilor revistei „Observator cultural”, ediția 2022

Marti, 17 mai, la Teatrul Odeon, a avut loc cea de-a XVI-a ediție a Galei Premiilor „Observator cultural”, eveniment prezentat de Carmen Mușat. În cadrul Galei s-au acordat nouă premii la cele șase categorii clasice, Premiul Observator Lyceum (alegerea elevilor de liceu de la șase colegii naționale din București), Premiul Observator Universitas (opțiunea studenților de la facultățile de Litere din șase universități din țară) și Premiul „Gheorghe Crăciun” pentru *Opera Omnia*.

Momentele muzicale au fost asigurate de grupul Violoncellissimo, alături de care s-a aflat maestrul Marin Cazacu.

Sorin Alexandrescu, George Ardeleanu, Cristian Cercel, Vasile Ernu, Florin Lăzărescu, Mariana

Sipoș și Cristian Teodorescu se numără printre laureații acestei ediții.

Premiul special al revistei Observator cultural” îi este oferit lui George Ardeleanu pentru îngrijirea ediției *Corespondență*. Volumul I și *Corespondență*. Volumul II, publicate în Seria de autor „N. Steinhardt”.

Sorin Alexandrescu, pentru volumul *Lumea incertă a cotidianului*, și Cristian Cercel, pentru *Filogermanism fără germani. România în căutarea europenității* au obținut Premiul la categoria Eseu/Publicistică.

Premiul la categoria Proză i-a revenit lui Cristian Teodorescu, pentru *Tatăl meu la izolare*.

Mariana Sipoș a fost recompensată cu Premiul „Observator cultural” pentru cea mai bună traducere din limba spaniolă în limba română, pentru traducerea romanului *Asasinul timid* de Clara Usón. Aflat la cea de-a doua ediție, acest premiu este oferit în parteneriat cu Institutul Cervantes din București.

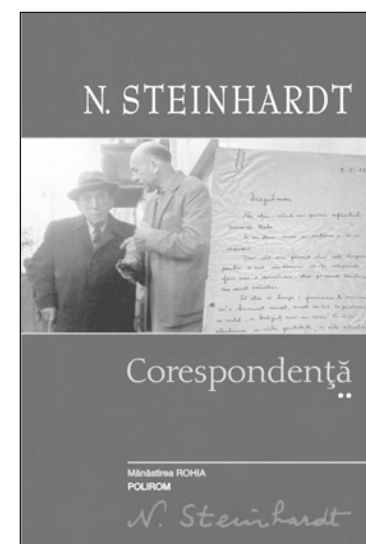
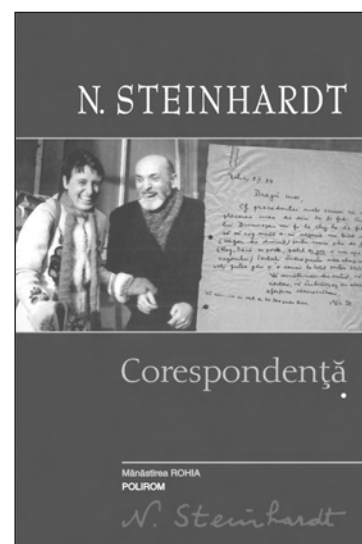
Vasile Ernu câștigă Premiul pentru Memorialistică, pentru volumul *Sălbaticii copii dingo*.

La ediția din acest an, Premiul Observator Lyceum i-a fost acordat lui Florin Lăzărescu pentru romanul *Noaptea plec, noaptea mă-ntorc*.

Juriul acestei ediții a fost alcătuit din Carmen Mușat, președinta juriului, Victor Cobuz, Bogdan Crețu, Cezar Gheorghe, Adrian Lăcătuș, Iulia Popovici și Alina Purcaru.

Din juriul celei de-a XVI-a ediții au făcut parte Carmen Mușat (președinta juriului), Victor Cobuz, Bogdan Crețu, Cezar Gheorghe, Adrian Lăcătuș, Iulia Popovici, Alina Purcaru.

Juriul „Observator Lyceum”: Maya Hermon și Ioana Balasz (C.N. „I.L. Caragiale”, coord. Mioara Colțea), Diana-Maria Dumitru (C.N. „George Coșbuc”, coord. Theodora-Alina Roșca), Ioana Micu și Maria Micu (Liceul „Mihai Eminescu”, coord. Rodica Bogdan), Mihaela Tudor și Maria Viuleț (C.N.

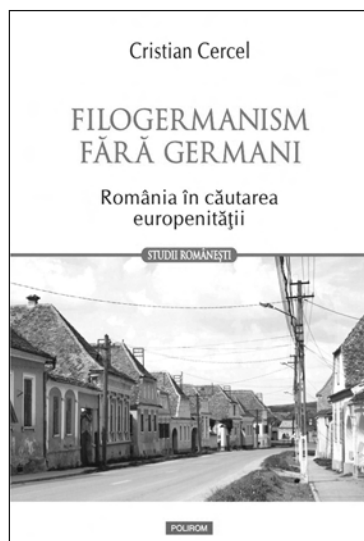

„Iulia Hasdeu”, coord. Dorica Boltașu), Raluca Dumitrașcu (C.N. „Sfântul Sava”, coord. Irina-Roxana Georgescu), Maria Mușat și Maria Scoipan (C.N. „Gheorghe Șincai”, coord. Luminița Gheorghiu).

Juriul „Observator Universitas”: Vlad-Mihai Bogza, George Ciucă, Sofia Ilie, Lavinia Liță, George Mihalache, Mihaela Munteanu, Daniel-Cătălin Năstase, Lavinia Tache, Ioana Tătărușanu, Daniela Vizireanu, Andrada Yunusoglu, Andreea Zavicsa (Universitatea din București); Mihnea Bălici, Teona Farmatu, Paul-Mihai Parasciv (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca); Andrei Peptine (Universitatea Transilvania, Brașov); Alexandru Higyed (Universitatea de Vest din Timișoara); Șerban Acasandrei, Ioan Co-roamă, Anastasia Fuiuogă, Silviu Romaniuc, Andrada Strugaru, Cătălina Suditu, Gabriela Vieru, Bogdan Vișan (Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași).

Juriul Premiului pentru cea mai bună traducere din limba spaniolă în limba română: Corin Braga, Mianda Cioba, Ilinca Ilian.

Trofeele au fost realizate de Elena Dumitrescu și Mircea Roman, iar scenografia a fost semnată de Alexandra Putineanu. **SDC**

Jurnal din anii molimelor (69)

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

În afară de prezenta, mai avem încă o ediție de jurnal și gata.

Sâmbătă, 14 mai

Adevăr le profetesc vlahilor: nu mai apucă în viața asta nici președinte, nici prim-ministru, nici ministru care să fi citit în viață altceva decât meniul și serii de bancnote, Doamne ajută.

Vineri, 13 mai

Dacă tot erau să-l încalțe pe Oprescu, dar nu-l găsiră la adresă, îmi aduc, iată, aminte cu mare plăcere vorba unui homeless de pe strada unde locuiau în capitala vlahilor, pe vremea dnei Firea: „Și Oprescu fura, dar măcar nu făcea nimic”. Era o vorbă spusă cu năduful omului deranjat că toată ziua erau petreceri, spre a fi frumos, că așa făcea doamna, de ne umblau homeleșii cu ochii cârpiți de somn, ehe...

Of. Nici cunoscutul șpăgar ordinar Oprescu, la îndemnul căruia vlahii au elevat acum câțiva ani cel mai mare cârnat din lume (cartea recordurilor!), nu a fost găsit acasă când veni să-l ducă un pic pe drumul spre pușcărie. Pare un blestem pe capul bieților vlahi, serios. Of, chiar și domnul doctor... Dacă nu ne mai facem bine?

Ciolacu, da, domnule. Social-democrat – se vede și la asta. Pare un produs al modelului suedez, mai exact un produs al bufetului suedez, și mai exact un produs al chiftelulelor.

Mă uit așa la toarșul gerald dr. plag. Ciucă și nu pot să nu îi remarc liberalismul. Are liberalismul în el, i se vede. E plin de liberalism geraldul: îi iese Adam Smith pe la subțiori și mai multe nu.

Țășnește Hayek din gerald.

Joi, 12 mai

Leul din Târgoviște era de fapt câine. Acum ce o să ne mai fie dat să aflăm: că leul românesc e de fapt moneda din Botswana?

Și patruzeci de ani de pușcărie dacă lua Piedone, tot era puțin. Și patru sute, ba chiar și patru mii. Piedone ar trebui să stea la pușcărie pentru eternitate. Și după ce se termină eternitatea, să mai stea o eternitate. E OK, justiția vlahă i-a dat pe hârtie patru, da' până la anu', de Sărbători, e acasă, cine mai trăiește o să vadă valahia la lucru, bravo.

Să nu fie tristuți vlahii: dacă e prea mare inflația a zis securistul Manole de la BNR să se bea câte un ceai de tei, într-o liniștire.

Miercuri, 11 mai

Ca mâine trec în sfârșit cei cincisprezece ani de care avea nevoie România să ajungă la nivelul necesar de prostie încât să-și unghă președinte faimosul Prostănac. Unde mai pui că, după zece ani cu Iohannis, Geoană o să pară Hawking.

Marți, 10 mai

Nu atât păturica pe genunchi, cât bănuții pe ochișori.

Luni, 9 mai

S-o fi autorecenzat Iohannis? Și dacă da, în care dintre case? Și pe cine o fi trecut capul gospodăriei? Pe Hellvig?

O notă din Jurnal, de acum șase ani: „Oradia. În fața mea la mini-market, trei unguri. Vorbesc ei pe limba lor, cer ce au de cerut. Îmi vine ideea. Zic, ia să cer eu o

pâine, că vânzătoarea tot pe unguște zicea ce zicea. Cer: sărut mâna, doamnă, o pâine. Se uită la mine, zâmbește frumos, orădește, și zice: sunteți tare pișicher! Pișicher, auzi cuvânt! Iau pâinea, și iată-mă în Oradia cu o franzelă la subraț, trebuie să merg să văd o cazarmă, unde un prieten și-a făcut, acum șizeci și de ani, armata sa de cavalerie. I-am promis. Ce să fac eu cu pâinea achiziționată strict pentru harfă? I-o ofer unui homeless foarte simpatic, cu ochelari de soare. Zic: pâine, neumbată la ea. Îmi mulțumește în maghiară. Chiar e frumos la Oradia”. **SDC**

LANSARE DE CARTE LA LIBRĂRIA „OREST TAFRALI”

Nicu Gavriluță, *De ce ne plac supereroii? Mitologia și simbolistica filmelor Marvel*

Lansare de carte • Ședință de autografe

DE CE NE PLAC SUPEREROII?

Mitologia și simbolistica filmelor Marvel
Nicu GAVRILUȚĂ

Miercuri, 25 mai, ora 14.00
Librăria „Orest Tafra” (UIC, corp A, parter)

Vor vorbi, alături de autor:
Virgil STOICA
Gheorghe-Ilie FĂRTE

Va modera:
Violeta CINCU

POLIROM
www.polirom.ro

Miercuri, 25 mai, ora 14.00, la Librăria „Orest Tafra” (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, corp A, parter), va avea loc lansarea volumului *De ce ne plac supereroii? Mitologia și simbolistica filmelor Marvel* de Nicu Gavriluță, apărut de curând la editura Polirom.

Vor vorbi, alături de autor:
Virgil Stoica
Gheorghe-Ilie Fărte
Va modera: Violeta Cincu

„Ne plac (super)eroii pentru că ne spun *povești frumoase*. Străvechile mituri se regăsesc desacralizate în poveștile lumii de azi. Pe ecranul cinematografului, povestea mitologică este și mai expresivă. Dacă vizionăm filme cu supereroi în 3D, atunci povestea este cu adevărat captivantă, incitantă, provocatoare, într-un fel «participăm» și noi la acțiunea filmului. Imaginile șoc se derulează cu o viteză amețitoare.

Facem parte din misterul și magia lumilor cu supereroi. Urmărindu-le aventurile, visăm, plonjăm pentru un timp în universul beatific al copilăriei. Evadăm astfel din constrângerile realității cotidiene în lumea minunată a imaginarii personale, unde ne identificăm cu acești supereroi.” (Nicu Gavriluță)

Omul de Oțel, Căpitanul America, Thor, Gardienii Galaxiei, Omul-Furnică, Pantera Neagră și Shang-Chi sunt doar o parte dintre cei mai faimoși supereroi Marvel ai momentului care își reunesc poveștile în noul volum al lui Nicu Gavriluță. Pentru a răspunde la întrebarea din titlu, autorul își propune să ofere răspunsuri la alte întrebări care pun în prim-plan spectatorul: supraviețuiește arhetipul eroului camuflat în viața noastră? Trăind indirect aventurile imaginare ale supereroilor, mai reușim noi oare să scoatem la lumină „natura superioară” a propriei ființe? Devin supereroii

Marvel modele de viață pentru noi? Ne ajută poveștile frumoase din filme să plonjăm oricând în universul magic al copilăriei? Trăim o stare extatică atunci când ne cuplăm reprezentările imaginarii noastre personale cu avatarurile supereroilor? Ne satisfac aceste filme nostalgiile tainice după experiențe inițiatice de mult apuse în lumea modernă? În căutare de explicații, Nicu Gavriluță ne oferă o serie de analize ale marilor mituri și simboluri ascunse în filmele Marvel, fără a uita să evidențieze legăturile subtile dintre eroii de ieri și supereroii de astăzi.

Din cuprins

Incredibilul Hulk, mutantul supererou • Thor și eterna fascinație a mitologiilor nordice • Doctor Strange și misterele artelor mistice • Omul-Păianjen, studentul supererou • Pantera Neagră, totemul regelui supererou • Răzbnătorii, trupele de elită ale Universului

Semnele Eurovisionului (I)

RADU PAVEL GHEO
ROMÂNII E DEȘTEPTI

Weekendul trecut am nimerit din întâmplare peste concursul muzical Eurovision, transmis de televiziunea națională. Am apucat partea de încheiere a spectacolului, cu ultimele melodii, după care a urmat anunțarea punctajelor finale și nu mi-am mai desprins privirea de ecran până la anunțarea previzibilului învingător: *Ukraine is the winner* – în mai multe sensuri.

Obiceiul de a urmări Eurovisionul l-am căpătat în fragmentele rurale din adolescență, în anii 1980, când la Televiziunea Română nu aveai ce vedea (ca în vechiul cântec al lui Al. Andrieș: „M-am uitat și la program./ Dar n-a mai apărut...”), iar antenele aeriene din sat erau toate îndreptate spre Iugoslavia, ca să capteze Televiziunea Beograd, unde aveai ce vedea: de la desene animate și filme americane recente până la muzica pop-rock din epocă, sitcomuri și... da, o dată pe an, Eurovisionul. Pe care îl

urmăream în lipsă de altceva, fiindcă era un spectacol muzical din Europa consumistă (de care eram tare departe) și un concurs ce putea părea interesant. În lipsă de altceva, cum spuneam – și e greu să explic azi cât de mare era acea lipsă la finalul sărăcăcios al comunismului românesc.

Îmi amintesc că în 1989 am stat și am urmărit întreg concursul la un televizor alb-negru Sirius, susținând în camera întunecată, din solidaritate regională, concurentul iugoslav, o formație croată pe nume Riva, cu o melodie ușurică, *Rock Me*. Și îmi amintesc bucuria pe care am simțit-o când iugoslavo-croații au câștigat concursul, explicabilă prin nevoia de bucurii oricât de mărunte din epocă. (România oricum nu participa: a început să o facă abia după căderea regimului comunist, în 1994.)

După revoluție am renunțat să mai urmăresc înfruntarea muzicală anuală dintre țările Euro-

pei. Găseam mereu muzică mai bună de ascultat și plăceri mult mai frisonante decât derularea câtorva zeci de melodii, în mare parte mediocre. Fiindcă Eurovisionul nu e o desfășurare de vedete și compoziții de prima mână. Nici pe departe. Partizanii concursului aduc mereu în discuție participanți faimoși – inevitabil, ABBA sau Céline Dion, Cigliola Cinquetti ori Toto Cutugno (și eu însumi i-aș pomeni pe moldovenii de la Zdob și Zdub) –, dar până și expresurile de lux mai opresc câteodată într-o gară de provincie. Zeflemitorii o/ îl pomenesc sistematic pe Conchita Wurst, „femeia cu barbă”, și au și ei dreptatea lor.

Dar pretențiile noastre nu ar trebui să fie atât de ridicate. Eurovision nu e un concurs muzical propriu-zis. Rolul lui e cu totul altul. Îmi aduc aminte că la începutul anilor 1990 cineva lansase o glumă absurd-cinică: chipurile, destrămarea fostei Iugoslavii ar fi

fost rezultatul unei conspirații europene născute din frustrare, după ce „iugoslavii” de la Riva au câștigat concursul din 1989. În absurditatea ei, gluma evidențiază un adevăr: spectacolul anual al Eurovisionului e în primul rând o declarație de intenție sau de intenții politice, un festival cu un marcat accent politic și ideologic. Cum ar putea fi altfel, din moment ce asociația care îl organizează, European Broadcasting Union, e formată preponderent din televiziuni de stat, finanțate din bugetele naționale, iar la concursul propriu-zis participă interpreți sau formații de muzică ce sunt *representanți* ai națiunilor?

La fel ca în diplomatie, voturile pe care le dă fiecare națiune, pe rând, concurenților din celelalte țări participante sunt semne ce se cer interpretate ca atare, în context politic: declarații de solidaritate sau de distanțare voalată, dovezi de susținere a unei poziții

politice sau ideologice paneuropene, încercări de apropiere, de transmitere a unor mesaje de conciliere ori, mai rar, de adversitate.

După ce am înțeles asta – și după ce am avut iarăși televizor –, am început să urmăresc din nou spectacolul de la Eurovision, însă cu alți ochi.

Evoluția concurenților pe scenă nu m-a mai interesat și adesea am sărit peste ea. În schimb, am fost atent de fiecare dată la votul final și la felul în care fiecare țară își ierarhizează simpatiile – căci de o judecată obiectivă a valorii melodiilor se poate vorbi doar în plan secundar. Dar despre asta o să scriu săptămâna viitoare. **SDC**

Consumul crește, criza se amână

Economia României a decolat în primul trimestru din acest an: plus 6,5 la sută față de aceeași perioadă a anului trecut și cu 5 puncte peste ultimul trimestru din 2021. E ca și cum mergi în gară, te aștepți să vină un personal scorajit, dar te trezești cu un tren nou-nouț, în care urci cu încredere.

FLORIN GHEȚU
VAGONUL CU VORBE

Creșterea e fără îndoială de bun augur pentru o economie nu foarte rezistentă la șocuri externe. Dar și surprinzătoare, după ce datele anterioare, dar și previziunile oficiale anticipau dacă nu o recesiune tehnică (două scăderi trimestru la trimestru), cel puțin o creștere anemică. Șase la sută în plus arată bine de tot, în condițiile în care pandemia abia s-a calmat, iar între timp Rusia a invadat Ucraina. De asemenea, a fost o iarnă cumplită în ceea ce privește prețurile la energie și combustibili. Economisti spun că această creștere se bazează în principal pe consum. Inflația a fost 10 la sută, dar salariile au crescut în medie cam cu același procent. Cu alte cuvinte, veniturile oamenilor nu au scăzut. Deocamdată.

Economia va crește pe întreg anul cu 5 la sută, afirmă Ionuț Dumitru, economistul-șef al Raiffeisen Bank. Asta înseamnă că băncile, dar și instituțiile financiare internaționale vor trebui să umble la prognoze, după ce vedeau un plus de 2,5 la sută pentru acest an.

De altfel, se observă cu ochiul liber că oamenii consumă ca în vremurile bune. A trecut litrul de benzină de 8 lei? Nu contează, intersecțiile sunt mai aglomerate ca niciodată, iar ieșirile din marile orașe seamănă cu o cursă cu obstacole. Terminalul Plecări Internaționale e la fel de neîncăpător ca înainte de pandemie, iar agențiilor de turism le-a revenit chef de muncă după doi ani de chin pandemic. Nici în

zona imobiliară nu sunt scăderi, însă au apărut ceva temeri privind viitorul pe termen mediu. Întrebarea este ce va urma în a doua parte a anului? Consumul va putea susține economia pe mai departe? Românii au ieșit din pandemie hotărâți să reia vechile obiceiuri și, chiar dacă s-au speriat de acea zi de 24 februarie (momentul invaziei ruse din Ucraina), între timp au înțeles că apartenența la NATO este o garanție puternică privind siguranța lor.

Însă nici o economie nu poate fi ținută în viață doar cu bune intenții. Da, consumăm, dar inflația în creștere va roade bruma de economii pe care unii o mai au prin casă. Nici creșterile de salarii nu vor putea acoperi păcătoasa de inflație, pentru că vânzările nu vor putea crește la nesfârșit în zona

privată pentru a asigura venituri mai mari. Sunt și analiști ceva mai sceptici, care spun că lucrurile se vor schimba din iunie încolo și că oamenii vor începe să fie mult mai precauți la capitulul cheltuieli. Caz în care consumul se va domoli. Pe piața muncii situația rămâne neschimbată. Antreprenorii caută cu disperare forță de muncă, în timp ce românii au devenit mult mai pretențioși când vine vorba de joburi. În construcții e tot mai dificil să găsești oameni care să știe meserie. Sectorul HoReCa pare cel mai lovit, după ce angajații trimiși acasă în pandemie nu s-au mai întors la slujbele lor.

Pentru prima oară după momentul aderării la Uniunea Europeană, românii se gândesc de două ori dacă merită să mai plece în străinătate

la muncă. Chiriile scumpe, dorul de casă, dar și lefurile care au tot crescut în țară îi fac pe mulți să analizeze dacă mai merită efortul de a pleca într-o țară străină. Cert este că locurile de muncă din țară nu sunt ocupate imediat. E adevărat că nu peste tot sunt oferite salarii competitive, dar faptul că oferta e mai ridicată decât cererea demonstrează că economia e departe de momentul aterizării pe burtă.

Un sector care continuă să duduie este IT-ul. Avem peste 220.000 de specialiști la nivel național, iar ponderea sectorului IT în PIB este de 6-7 la sută. Șeful Microsoft Romania este de părere că în următorii cinci ani industria IT ar putea genera 10 la sută din PIB, iar numărul de angajați ar depăși în acest caz 600.000.

Va fi așadar criză economică în România? Toate datele de acum indică un an bun, în care putem da startul pentru ceea ce urmează din 2023 încolo. Iar dacă vom ști să atragem cu cap minim 75 la sută din banii europeni care vor intra în țară, atunci vom fi pe creștere măcar șase-șapte ani. **SDC**

” Va fi așadar criză economică în România? Toate datele de acum indică un an bun, în care putem da startul pentru ceea ce urmează din 2023 încolo. “

Blues-rock pentru eternitate

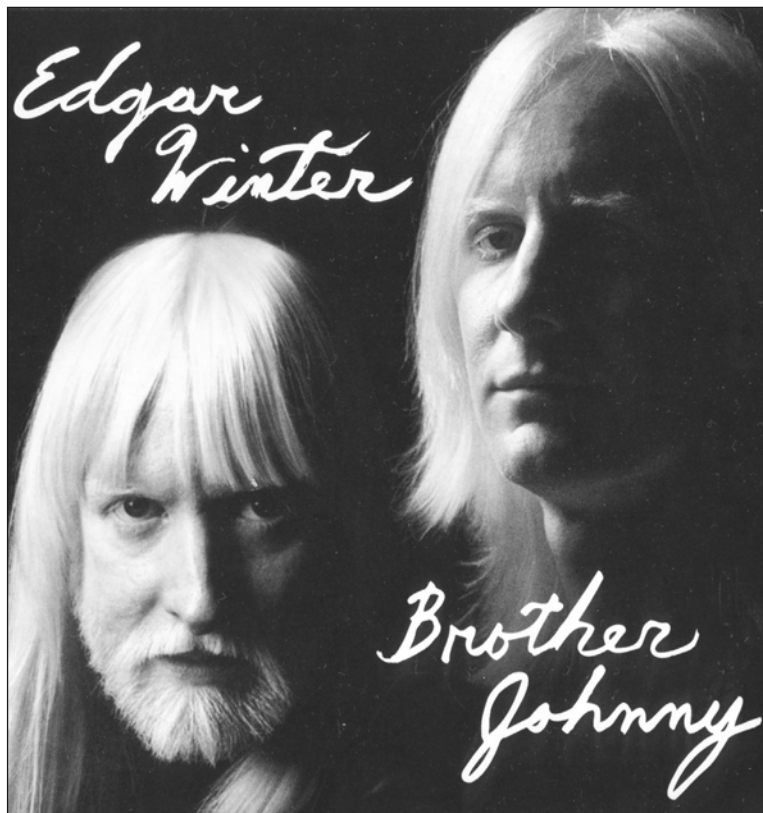
Se crede că rockerii suferă de curiosul sindrom al nepăsării față de trecut. Ca dovezi pentru asemenea situație ar fi nenumăratele afirmații de genul *carpe diem*, lansate de una sau alta dintre „vedetele” care maimuțăresc atitudinea rock (și fac bani frumoși din asta).

N-o să pierd acum timpul cu demantelarea ineptiei abil întreținute de profitori cabotini. Am să reamintesc doar spectacolele organizate în memoria câte unui artist, recent decedat sau sărbătorit la vârstă rotundă. Acolo participă, de regulă, oameni cărora le pasă de tradiții și vor să fie menținute. Iar asemenea ceremonii sunt de multe ori mai expresive, dacă nu și mai valoroase decât unele concerte separate ale celor implicați. Și câteodată oferă stimulente apariției vreunei piese impresionante. Am în minte *Six Strings Down*, compoziția lui Aaron Neville, cântată în spectacolul dedicat lui Stevie Ray Vaughan de toți cei aflați pe scenă, nume de referință în blues-rock: B.B. King, Eric Clapton, Robert Cray, Buddy Guy, Dr. John, Art Neville, Bonnie Raitt, Jimmie Vaughan. De fiecare dată când aud acel imn închinat chitariștilor morți, mi se blochează respirația. Și n-am cunoscut personal pe niciunul dintre cei

urcați în Paradis! Cine spunea că rockerii sunt lipsiți de inimă?

Lacrimile au țâșnit involuntar la piesa *End of the Line*, pe care Edgar Winter o dedică familiei sale și fratelui evocat pe albumul *Brother Johnny* (2022, Quarto Valley Records). Nu mi-e rușine să recunosc: încă de la prima ascultare mi-a atins sufletul profund rănit! Aproape șapte ani i-au trebuit lui Edgar să pregătească 17 piese consistente, alese din cariera și discografia întinse pe mai mult de o jumătate de secol.

N-a fost ușor să obțină aceeași tensiune interpretativă de la cei peste 27 de invitați, unii colaboratori mai vechi, alții încă nenăscuți la data când Johnny Winter se lansa pe scena rock-n-roll precum o tornadă din Texas. Nu le-aș fi înșirat numele aici, dar nu mă pot opri să-i amintesc pe Ringo Starr, Joe Walsh, Keb' Mo', Billy Gibbons, Warren Haynes, Steve Lukather, Derek Trucks, Joe Bonamassa, Doyle Bramhall II, Bobby Rush, Kenny Wayne Shepherd.

Numele garantează o prestație deosebită și o implicare fără pic de formalitate. Poate că noile generații n-au idee despre cine, ce și cum, fiindcă muzica blues-rock nu mai e la modă, deși în fiecare țară de pe glob există cel puțin câte o trupă afiliată genului. Să invoc, drept ilustrare, clasică compoziție a lui Chuck Berry, *Johnny B. Goode*, unica melodie rock expedită în

spațiu cu sonda Voyager? Dar și piese precum *Mean Town Blues*, *Still Alive and Well*, *Highway 61 Revisited*, *When You Got A Good Friend*, *Jumpin' Jack Flash*, *Self Destructive Blues*, *Memory Pain*, *Stormy Monday Blues*, *Got My Mojo Working* nu cred că pot lăsa pe cineva indiferent și imobil, oricâtă băutură sau substanțe visătoare va fi având la bord!

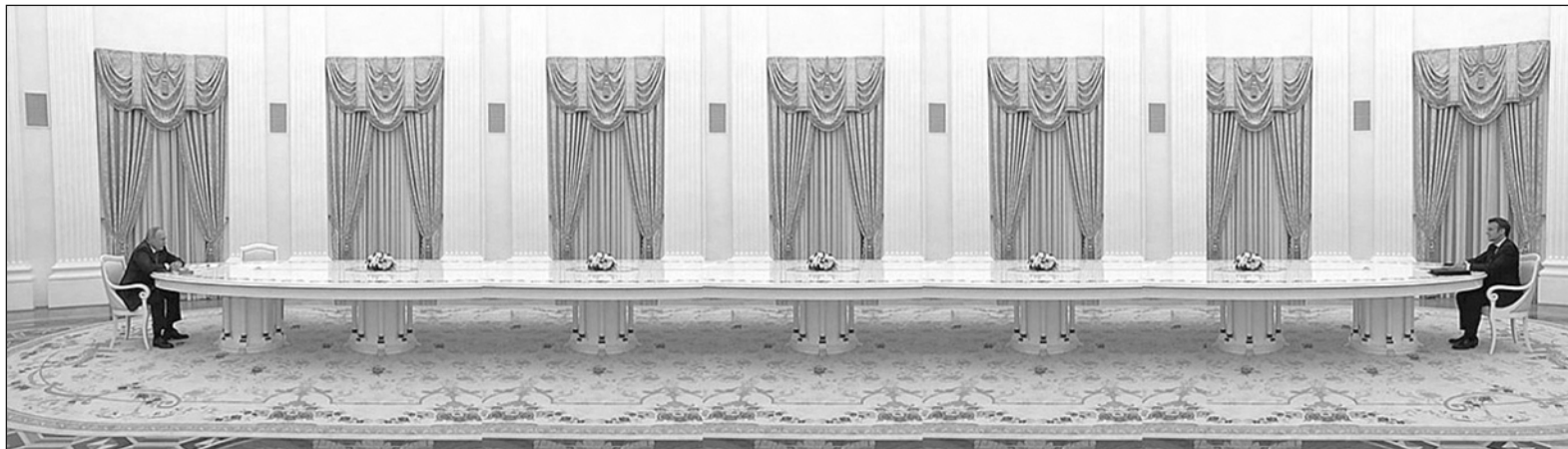
DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

Spun asta pentru că muzica lui Johnny Winter era mereu antrenantă și cumva nerăbdătoare, chiar dacă nu el o compunea. Stilul său unic scotea din fiecare blues un rock și din orice rock un blues! Greu de rezistat *furtunduioasei* revărsări de note și ritmuri! Albumul fratelui său păstrează cutuma inconfundabilă, impusă de albinosul mort în turneu prin țări străine (Elveția), și dă sentimentul confortabil al perenității, pe care lăcomia și conjurația imbecililor îl neagă din vârful buzelor supte de nativa lor impostură. Sunt convins căăștia n-au să înțeleagă în veci de ce Edgar Winter spune în unica, ultimă, piesă compusă pentru acest disc:

„Songs may end or just fade away/ But the music never dies/ Stars may shine and burn in the night/ Here on Earth we hear their cries”. **SDC**

OLTIȚA CÎNTEC

DATUL ÎN SPECTACOL

Cum negociem

Viața cotidiană a fiecăruia dintre noi e plină de episoade în care e nevoie de negociere. Ori de câte ori dorim ceva pe care-l mai vrea și altcineva, purtăm discuții pe temă, argumentându-ne poziția și străduindu-ne ca motivele invocate să fie mai puternice decât ale preopinentului, pentru ca la final să obținem ce ne-am dorit.

Definiția narativă de mai sus poate părea simplistă, dar în esență surprinde caracteristicile unor tratative izbutite. În varianta ei neacademică, tocmeala are o vechime istorică impresionantă. În orice țară orientală, târguiala face parte din cultura comercială a locului. În Turcia sau în Egipt orice tranzacție presupune un mic ritual; se zâmbește mult, se dezbate, se schimbă amabilități de ordin general (de unde sunteți?), se introduc nume de oameni sau locuri celebre din țara natală etc., pentru a stabili un orizont comun, o conexiune, se recurge la considerente chiar de ordin emoțional, se mimează demonstrativ deznodământul prin ridicarea teatrală de pe scaun în vederea părăsirii încăperii, punând presiune suplimentară etc. Procesul poate include, pe lângă strategii verbale, o cafeluță, un ceai, o apă de trandafiri, pentru ca atmosfera să fie destinsă, iar discuțiile să devină și o formă de socializare.

E OBLIGATORIU SĂ ȘTII CE VREI SĂ OBȚII

Unii oameni se pricep natural să dobândească ceea ce vor. Au darul de a prezenta lucrurile astfel

încât îi fac pe ceilalți să le accepte rapid condițiile. Însă noi, ceilalți, mai nepricepuți, putem exersa, pornind de la un set minimal de calități asupra cărora să insistăm. Ca să fii un bun negociator e înțelept să-ți educi răbdarea. O negociere cu sorți de izbândă poate dura, iar anduranța îi favorizează pe cei ce se vor câștigați.

Diplomația și flexibilitatea vin la pachet, întrucât procesul presupune ca fiecare tabără să renunțe la anumite pretenții, ideal la unele care, din perspectiva de ansamblu, sunt minore, dar ambalate astfel încât să pară un compromis semnificativ. Să fii concentrat pe cursul tratativelor e o altă coordonată importantă. Când începi, e obligatoriu să știi ce vrei să obții. Intri în sală cu niște așteptări de la care nu te abați, dar pe care, cumva ca la poker, nu le etalezi din start, le lansezi gradual. Le ții pentru tine și îndrepti firul discuției către finalul care-ți convine. Scop în care e necesar să te informezi despre celălalt, să știi ce gen de persoană este, cum s-au soldat negocieri precedente pe, eventual, o temă similară.

Cea mai frecventă temă de gen e, în cazul artiștilor, contractul pentru onorariu. În practica internațională, unde diviziunea artistică e mai accentuată, artistul este degrevat de această sarcină, pentru cei mai mulți o corvoadă, un stres, un consumator de timp și de energie care le distrage atenția de la aspectele pur artistice. Contractele se obțin acolo în urma unor castinguri despre care trebuie să afli, să te pregătești pentru a-ți etala forma de moment. Odată rolul obținut, contractele se discută prin intermediul unui agent, al unui impresar, al unui manager ori al unui

avocat – deja rodați, care știu cum să obțină cea mai bună variantă pentru clientul lor. Contra unui comision, de regulă, de 10 la sută din valoarea totală, aceștia preiau grija aspectelor birocratice complicate pentru neavizați.

ANALIZA STĂRII DE SPIRIT CONTEAZĂ

În practică, e de ajutor configurarea unui plan scris sau cel puțin mental în care să fie așezate prioritățile. Se începe prin ascultarea celuilalt, încercând să-i descoperim pozițiile. Punem întrebări și argumentăm logic cererile. Ne stabilim anterior un punct dincolo de care știm că nu se pot face concesii. Pe parcurs, pentru a demonstra deschiderea spre găsirea unei soluții, renunțăm la chestiuni pe care le apreciem secundare, dar avem grijă să lăsăm continuu impresia că am cedat mult. O abilitate care vine prin exercițiu este să prezentăm împrejurările în așa fel încât să surprindem aspectele care ne favorizează, să subliniem punctele forte.

Negociatorii experimentați știu cum să citească semnalele nonverbale ale celorlalți și, desigur, sunt foarte atenți la propriul limbaj corporal, pentru a nu se trăda și pentru a culege empiric și mai multe date despre cealaltă parte. E esențial nu numai ce se spune, ci și cum se spune, analiza stării de spirit contează.

Îmi amintesc de mesele uriașe ca lungime la care dictatorul Putin și-a așezat partenerii de dialog, cum rezultă din fotografiile care au circulat în urmă cu câteva luni, pe președintele Franței, Emmanuel Macron, și într-un alt context pe cei doi generali din

propriul stat major. Când la mijloc se află mize complicate, sunt runde succesive de întâlniri, politica pașilor mici fiind principiul de bază. Dacă se ajunge la momente tensionate, o glumă inspirată e cea mai bună rezolvare, umorul adecvat poate netezi calea către succes.

Cum se măsoară reușita într-o negociere? Cum știm că am ajuns la final? Când cei implicați convin

o soluție reciproc acceptabilă. Ce se întâmplă când nu se atinge această linie? Se apelează la o terță parte, la mediatori sau arbitri, la persoane sau echipe care nu au nici un interes în subiectul în dispută și care garantează astfel obiectivitatea, detașarea emoțională sau materială.

Și, foarte important, la final consemnați în scris concluziile agreeate. **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITORUL DAN LUNGU

„Succesul este un fenomen social, nu neapărat literar”

Apărut anul acesta, noul roman semnat de Dan Lungu, *Șoferul din Oz*, propune o incursiune la firul ierbii în lumea politico-interlopă postcomunistă, spre începuturile capitalismului autohton. O imagine a lumii în care trăim, parte din ceea ce scriitorul preferă să numească

panorama societății românești, în consonanță cu romanele sale anterioare. De altfel, romanul *Sunt o babă comunistă!* a cunoscut anul acesta o nouă ediție, aniversară, la 15 ani de la apariție. Despre acestea și multe altele, în dialogul de mai jos.

SILVIU D. CONSTANTINESCU

Cum ați descrie aventurile Șoferului din Oz, pe care l-ați numit chiar dumneavoastră șoferul postcomunismului românesc?

Cea mai recentă carte a mea, *Șoferul din Oz*, este un roman despre lumea politico-interlopă din România ultimilor 30 de ani. Căderea dictaturilor din Estul Europei deschide calea transformărilor radicale, trecând prin faza capitalismului postcomunist sălbatic. Lupta este acerbă pentru împărțirea „avuției poporului” și privatizarea „proprietății colective”. Fosta nomenclatură a partidului unic, de toate rangurile, se întâlnește la împărțirea prăzii cu membrii fostei poliții politice, cu noii politicieni ieșiți din spuma revoluției și nu în ultimul rând cu clanurile de interlopi. Acesta este contextul în care se derulează aventurile lui Boss și ale lui Sergiu, bodyguardul și șoferul său, de-a lungul romanului. Boss este „fiul tatei”, fără o ocupație precisă, intrat în combinații financiare și trafic de influență, ceea ce-l pune mereu în pericol. Aflat în provincie, aspiră să-și extindă ocupațiile la București, la nivel înalt. În cele din urmă își convinge tatăl, acum pensionar, să vândă fabrica de zahăr al cărei patron devenise în urma revoluției din 1989, pentru o sumă îndestulătoare, plus un post pentru el, Boss, la București. Astfel Boss devine directorul Agenției de Prognoză și Dezvoltare, un post plătit regește într-o instituție fantomatică, destinată clientelei politice. Boss merge doar câteva zile la serviciu, după aceea fiind înlocuit de șofer, care

alternează munca de birou cu activitatea la limita infracționalității. La București, Boss își continuă combinațiile, punându-l pe Sergiu în situații inedite: participă la traficul de țigări, folosind ambulanța cu sirenă în Bucureștiul aglomerat, merge la un concurs de mașini în iarna siberiană, ajută la evacuarea unei clădiri plină cu saci de bancnote și inundată ca răzbunare, este trimis la un curs clandestin de pregătire a spărgătorilor de manifestații publice contra guvernului ș.a.

Ce îl împinge pe Sergiu să facă toate aceste lucruri? E dorința de vreun soi de aventură sau o face pur și simplu pentru bani?

Sergiu este un băiat de cartier, cu o carieră de boxer ratată, care nu-și dorește decât o viață liniștită

alături de Oana, iubita lui din liceu, acum casierică la supermarket. El face această muncă ingrată și periculoasă doar pentru a strânge bani să-și cumpere o casă, în care să-și ducă iubita și să-și crească viitorii copii împreună. Ar fi vrut să câștige acești bani dintr-o muncă normală și cinstită, dar își dă seama că în România ar fi trebuit să economisească timp de două vieți pentru asta. Ar fi fost dispus să emigreze temporar pentru munci grele și bine plătite, ca alți oameni din est, însă îl ține în România grija pentru o bunică paralizată, pe care o iubește enorm.

E fascinat în vreun fel, simte atracția acestei vieți sau e o ofertă cu termen limitat, știe că va trebui să se retragă?

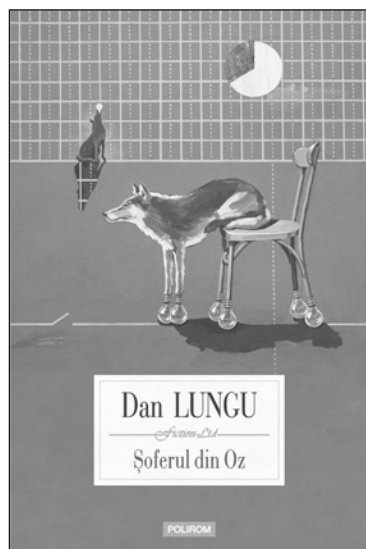
Acceptă să i se alature lui Boss

doar pentru o perioadă determinată și făcând eforturi să nu afle mai mult decât trebuie să afle din afacerile lui. Este discret, evită să folosească forța și dezamorsează conflictele, pe care Boss – răsfățat, impetuos și cu înclinații bahice – le caută la tot pasul. Cu toate acestea, surprizele neplăcute nu lipsesc: îl salvează pe Boss de la o încăierare dintr-un bar în ultima secundă; îl escortează, dar îl pierde din ochi, la o nuntă de clanuri interlope, recuperându-l a doua zi de la o stână departe de oraș, unde fusese adus de niște ciobani care-l salvaseră dintr-un iaz unde fusese aruncat de doi interlopi. La București, Sergiu nu se simte deloc confortabil, iar lucrurile la care participă încep să treacă de limita pe care și-a impus-o. Vestea că Oana așteaptă un copil, plus evoluția

lucrurilor, îl face să ia o decizie radicală: îl abandonează pe Boss fără a-i spune nici un cuvânt și ia trenul către provincie. La un moment dat, un personaj surprinde bine esența timpului său: „povestea vremurilor noastre este povestea averilor lor”.

Există unele aprecieri că Șoferul din Oz ar veni drept completarea unei trilogii, începută de Raiul găinilor și continuată cu Sunt o babă comunistă!, firul roșu de legătură fiind disecarea postcomunismului românesc. Sunteți de acord sau credeți că, mai degrabă, vorbim de volume aflate în același univers literar?

Nu i-aș spune o trilogie, fiindcă nu e o construcție amplă intenționată, gândită în părți, ci este mai degrabă o panoramă la care am fost condus de logica internă a cărților mele. Desigur, postcomunismul apare și în alte romane ale mele, fie că vorbim de *Cum să uiți o femeie* sau de *Pălăviri*, însă are un rol mai degrabă de context pentru alte teme, nu privesc schimbarea de sistem și percepțiile asupra acesteia. Dacă în *Raiul găinilor* și în *Sunt o babă comunistă!* asistăm preponderent la disoluția vechiului regim la nivelul vieții cotidiene și la emergența și manifestarea nostalgiei paradoxale după vremurile dictaturii, în *Șoferul din Oz* urmărim la firul ierbii nașterea noului capitalism postcomunist și interferențele dintre politică și lumea interlopă. În timp ce în primele două cărți personajele, dezamăgite, oftează și regresează în scenariile consolatoare, în *Șoferul din Oz* vedem cum se croiește noua lume și cum apar noile averi. Capilaritatea noii ierarhii sociale duce deopotrivă la banii și activele fostului

regim, la vechile relații de încredere și la fabricile de diplome universitare care reșapează reputații intelectuale și fonate ori inventează fraudulos altele noi. *Șoferul din Oz* ne spune povestea convertirii diferitelor tipuri de capital și moștenirea acestora din tată în fiu. „Panoramă” e un cuvânt potrivit prin sugestia de unghi deschis și ideea de privire generală, venite cumva dinspre arta fotografică, însă îi scapă ideea de mișcare, de proces. Oricum, e mai bun decât cuvântul „frescă”, ce presupune o încremenire. Țin la ideea de proces pentru că în fond realitatea este foarte moale în esența ei, presupune coexistența a două procese simultane: unul de destructurare și altul de construcție. Primul este îndreptat spre trecut, iar celălalt spre viitor. Realitatea prezentă este coexistența lor. De aceea vorbesc de complementaritatea romanelor mele și îmbinarea lor într-o panoramă. *Raiul găinilor* și *Sunt o babă comunistă!* focalizează procesul de degradare a realității și emoțiile care îl însoțesc, în timp ce *Șoferul din Oz* se concentrează pe construcția noii realități, pe semnele viitorului, cu bune și cu rele.

S-au împlinit 15 ani de la lansarea romanului *Sunt o babă comunistă!*, ați lansat recent chiar și o ediție aniversară a acestuia. Vă așteptați să aibă un succes atât de mare volumul dumneavoastră în momentul în care a fost acceptat spre publicare?

Nu doar că s-au scurs 15 ani de la apariția primei ediții, dar au fost 15 ani fabuloși. Ani în care pornind de la carte s-au realizat două filme, unul artistic și altul documentar, s-au montat mai multe piese de teatru, în țară, dar și în Olanda și Ungaria, s-a făcut un spectacol de balet și nu în ultimul rând au apărut foarte multe traduceri.

La Budapesta, spectacolul cu Judit Csoma pe scenă se joacă în continuare cu casa închisă. E un succes pe care nu l-am anticipat nicicum și care a făcut să primesc în mod repetat aceeași întrebare de la cunoscuți, cititori și jurnaliști: „De unde vine succesul acestei cărți?”. Greu de dat un răspuns simplu și convingător, deși am avut mai multe discuții private sau publice pe această temă.

Și totuși, de unde vine succesul acestei cărți? Mai ales într-o societate care a trăit atât de mult timp în comunism încât prima impresie ar fi că vrea să se desctorosească de acest trecut, nu să îi fie reamintit.

Aș începe cu o observație aplicată pe ediția aniversară a cărții: dincolo de ecourile critice, ea este însoțită de o serie de fotografii din spectacole și de texte scrise special cu această ocazie de către traducători, regizori, actori sau manageri și funcționari culturali, persoane implicate în traseul cultural al acestei cărți. Toți acești oameni și mulți alții pe lângă ei au contribuit la ceea ce este *Sunt o babă comunistă!* în acest moment, adică mult mai mult decât era când a ieșit acum 15 ani din tipar. Dacă vorbim de succes, atunci o parte însemnată a acestuia li se datorează. Ideea care se impune cu evidență este că, de fapt, succesul este o construcție colectivă și nu un fenomen declanșat instantaneu de un autor care apare călare pe un cal alb. Cu cât persoanele care apar pe traiectoria cărții sunt mai profesionale și mai creative, cu atât rezultatul este mai ieșit din comun, în sensul cel mai bun. Lanțul celor implicați este lung și el începe de fapt cu oamenii din editură, de la referenți și redactori de carte, până la „fetele” sau „băieții” de la grafică, promovare și vânzări. Romanul

meu nu face excepție, bună parte din succese se datorează unor oameni profesioniști, de toată isprava, iar apariția multora dintre ei în ediția aniversară este o mare bucurie și o recunoaștere bine meritată a contribuției lor. Din păcate, într-o cultură focalizată pe autorul singular, adesea se estompează acest efect de construcție colectivă a întreprinderilor culturale, fie că vorbim de o carte, un film, un concert sau o expoziție, deși în cazul acestora din urmă caracterul colectiv este mai evident. O altă observație privește chiar modul cum este perceput „succesul” unei cărți. Cel mai adesea el este raportat numărul de exemplare vândute, adică într-o perspectivă economică, legată de piață. Apoi se adaugă numărul cititorilor, deși metodologia de măsurare a lui este mult mai problematică. Desigur, se adaugă numărul cronicilor pozitive scrise de critici, jurnaliști culturali sau bloggeri, adică cititori profesioniști sau avizați. Sunt indicatori „obiectivi” uzuali. Deși *Baba comunistă* nu stă deloc rău la aceste categorii, senzația mea este că succesul ei are și alte dimensiuni și că în general „succesul” este un fenomen mai complex. E de despicat firul în patru pe această temă, dar nu e locul aici. În privința *Babei* așa adăuga la dimensiuni convertibilitatea ei în alte ramuri ale artei (teatru, film) și în alte spații culturale (traduceri), precum și capacitatea de a influența discursul pe o temă majoră. Nostalgia paradoxală a Emiliei Apostoe echilibrează, nuanțează, umanizează discursul despre comunism, fără a încerca în vreun fel să-i justifice atrocitățile. În momentul apariției romanului, efectul de nostalgie pentru trecutul apropiat nu era pomenit decât cu jumătate de gură și cu sentimentul culpabilității. A introduce o temă nouă relevantă în literatura contemporană și a ajunge în discursul public pe o temă majoră, de interes, sunt, cred eu, ingrediente ale succesului acestei cărți.

Dar la lansările de carte și în discuțiile directe pe care le-ați avut de 15 ani cu cititorii ce ați simțit, pe ei ce i-a motivat și i-a atras din nou către această lume?

Am multe dialoguri cu cititorii pe mail sau pe rețelele de socializare, nu doar la lansări sau lecturi publice. Așa se face că pot remarca o serie de recurențe în mărturisirile și reacțiile celor ce au citit cartea.

Una dintre cele mai frecvente teme aduse în discuție de cei tineri, care n-au prins vremurile dictaturii sau erau prea mici pentru a-și aminti ceva, este că lectura acestui roman i-a ajutat să-și înțeleagă mai bine părinții și să le tolereze mai ușor nostalgiile care li se păreau absurde. E o funcție de facilitare a comunicării între generații, pe care, evident, n-am avut-o nici o clipă în minte în acest fel atunci când am scris povestea bătrânei Emilia. Din partea persoanelor în vârstă reacțiile sunt mult mai diversificate, dar una dintre cele mai pregnante și care pe mine m-a emoționat este aceea că se simt înțelese și nu judecate, că am scris ceea ce ele însele ar fi vrut să zică, că sunt bucuroase că astfel de lucruri sunt spuse cu voce tare. Nici funcția aceasta de reprezentare, de voce a masei perdanților revoluției nu am avut-o în vedere, deși perspectiva înțelegerii „din interior” a nostalgiilor este una asumată. Într-o cu totul altă categorie intră mărturisirea unui angajat la o multinațională, care mi-a citit cărțile în traducere franceză înainte de a veni în România, pentru a înțelege mai bine mentalitatea locului. Din câte am înțeles, era o lectură recomandată de trainerul care le pregătea instalarea aici. Nici această funcție de facilitare a imersiunii într-un spațiu cultural, de familiarizare a antreprenorilor cu contextul n-a fost în vreun calcul.

Putem vorbi despre *Sunt o babă comunistă!* ca fiind un roman care își depășește condiția și chiar menirea, transformându-se într-un fel de liant între generații?

Ceea ce mi-a devenit limpede este că o carte poate îndeplini o serie de funcții sociale, extraliterare, care o fac să circule, să fie dată din mână în mână, să fie recomandată, să intre într-un fel de folclor. Este o dimensiune importantă a succesului. În fond, popularitatea și vizibilitatea unei cărți nu au legătură cu valoarea estetică decât în mică măsură. Condițiile extraestetice sunt dominante atunci când este vorba de succes. Cu alte cuvinte, succesul este mai degrabă un fenomen social decât literar. Spunând asta, nu pierd din vedere faptul că orice creație literară aspiră la intrarea în canon, dar cred că acest proces îndelungat de consacrare nu poate și nu trebuie să fie judecat în termenii succesului, ci în cei ai procesului de ierarhizare a valorilor estetice

și ai istoriei formelor literare. Piața, notorietatea și canonul se află într-o relație complicată. Un caz aparte este folosirea *Babei comuniste* ca armă simbolică în conflictele politice. Făcută cadou public adversarului, ca măr otrăvit, pentru a-l eticheta drept nostalgic conservator, inadecvat epocii, pentru a-l desconsidera și jigni, adică departe de intențiile cărții. Se știe, odată ieșite din mâna scriitorului, cărțile au propria lor viață, propriile traiectorii, imposibil de controlat. N-aș vrea să trec peste abundența de relații primite de la cititori, privind emoțiile declanșate de carte, pasiunea cu care au citit-o, povestiri despre „babele comuniste” din familie sau din proximitate ori mărturisirea francă „și eu sunt o babă/ un moș comunist(ă)”. O categorie interesantă o reprezintă motivele nostalgiei, mult mai subtile și mai ascunse decât ne apar la prima vedere, care pornesc de la clasicul regret după propria tinerețe și ajung la mecanisme de construcție a prestigiului în vremea dictaturii. Gama explicațiilor este largă și uneori surprinzătoare, sper să am timpul cândva să scriu un text dedicat subiectului, pentru că merită. Este impresionant pentru mine câți oameni obișnuiți au ținut să reacționeze în urma lecturii acestui roman și să-mi împărtășească diferite lucruri. În acest sens, da, cred că este o carte cu priză la public, care incită la introspecție și la dezbatere, care provoacă, declanșează amintiri și confesiuni, îndeamnă cititorul la spovedanie și interacțiune. E o carte care dincolo de discuțiile despre valoarea estetică intră în viața reală, îndeplinește funcții neprevăzute, modifică percepții, influențează la nivelul vieții cotidiene și al relațiilor dintre oameni, modifică discursuri și sporește toleranța. Sigur că toate acestea nu vin de pe planșa de lucru a autorului, doar le observă că se întâmplă. **SDC**

„ Popularitatea și vizibilitatea unei cărți nu au legătură cu valoarea estetică decât în mică măsură. ”

Uluitor de puternic și incredibil de aproape: *La Caracas va fi mereu noapte*

Ceea ce e distrus renaște, uneori, prin scris. Forța literaturii pe care scriitoarea și jurnalista Karina Sainz Borgo, născută în Caracas, Venezuela, o propagă în întreaga lume odată cu romanul său de debut, *La Caracas va fi mereu noapte*, e o mărturie în acest sens, una de care prezentul are nevoie mai mult ca oricând.

MIHAELA PASCU-UGLINDĂ

Venezuela e o țară care arde la propriu și în care criza politică și socială a transformat fiecare individ în parte, transformându-l fie în victimă, fie în călău. Karina Sainz Borgo scrie cu o detașare pe care și-o asumă și pe care o mărturisește adesea în interviuri, înzestrându-și personajul principal, Adelaida Falcón, cu o tulburătoare lipsă de compasiune. Este ilustrarea perfectă a societății năucite de foame, oprimate de bocancul celui care te poate strivi oricând, la orice colț de stradă.

În romanul ca o turbină a emoțiilor dificile, Adelaida Falcón nu își pierde doar mama, ci și țara. Își amintește, pe unul dintre cele două planuri ale acțiunii, de o copilărie idilică, în sânul coconului format din relația sa cu o mamă aproape de perfecțiune („Mama era un fachir. O femeie discretă, fără lacrimi, care atunci când mă lua în brațe înălța în spațiul dintre noi două un paradis, un fel de al doilea pântec cu miros de nicotină și cremă hidratantă.”).

În paralel, dezrădăcinarea e o bilă de plumb care își triplează greutatea odată cu dispariția celei care i-a dat viață Adelaidiei. Totul se termină cu ea, numele Falcón dispăre nu doar odată cu conștientizarea faptului că nu există

copii care să construiască arborile genealogice mai departe, ci și odată cu pierderea definitivă a identității.

DORINȚA DE RĂZBUNARE IA LOCUL SPERANȚEI

Totul e brutal în acest roman al angoasei, al singurătății, al morții. Și totul e, în același timp, de o frumusețe profundă, completată de concizia analitică a unei scriitoare care urmărește îndeaproape și ne arată, pagină cu pagină, cât de scurt este uneori drumul spre anarhie și spre pierderea umanității. Pentru Adelaida, ca și pentru toți ceilalți nevinovați, „a trăi se transformase în a pleca la vânatoare și a te întoarce viu acasă”, în mijlocul unei societăți care ar fi trebuit să te protejeze, în mijlocul alor tăi.

Sentimentele sunt amestecate, de la „un fel de vină a supraviețuitorului” până la spaima anihilantă și convingerea că „a te sustrage suferinței era tot o formă de trădare”. Însă în țara în care deveniseră cu toții „suspecți și supaveghetori”, iar solidaritatea se transformase în jaf, evadarea e unica formă de supraviețuire, chiar dacă pentru Adelaida vine la pachet cu renunțarea la o identitate oricum sfâșiată deja între cine ar fi putut deveni într-o cu totul altă lume, într-o variantă utopică în care mama ei ar fi trăit încă, iar violența nu ar fi fost omniprezentă în această „națiune construită pe canelurile propriilor contradicții, o falie tectonică a unui peisaj gata să se prăbușească peste propriii locuitori”.

Vina de a acționa într-o manieră sau alta e halucinantă, apăsătoare, butoanele fragile ale individului, ale celui care încearcă să rămână om până în ultima clipă. Foamea e însă cea care învinge, care transformă și dizolvă ultima fărâma de compasiune: „Odată cu

foamea, creștea și o lungă listă de frici și uri. Ne-am trezit că le dorim răul victimelor și călăilor deopotrivă. Nu mai eram în stare să-i deosebim pe unii de ceilalți”. Adelaida își pierde casa, își pierde amintirile. Totul este distrus, inclusiv mormântul mamei sale. A rămâne înseamnă a alege să mori sau să treci de partea cruzimii. Efectele acestui prezent străbat conștiința din ce în ce mai fragilă a celei care se vede nevoită să scape de cadavrul vecinei pentru a se putea adăposti în apartamentul acesteia. Mila dispăre, dorința de răzbunare ia locul speranței.

Din inima unei copilării trăite într-o naivitate specifică, pe Adelaida-copil o miră tocmai această posibilitate a prezentului de a se dispersa, de a-și pierde contururile sub tășul unui regim totalitar: „Ce legătură putea avea președintele unei țări cu faptul că unii, așa, de pe o zi pe alta, își strânseseră lucrurile și pleaseră din țară pentru totdeauna?”. Prezentul îi răpește totul și îi răspunde, brutal și fără milă, că acum trăiește în țara în care „moartea te amenința din toate părțile” și în care existau mai multe „feluri de a plânge asemenea câmpurilor în flăcări”.

UULIATOR DE PUTERNIC ȘI INCREDIBIL DE APROAPE

Tortura din închisorile din Venezuela e un alt strat al existenței pe care Karina Sainz Borgo îl scoate la iveală odată cu Santiago, victima devenită călău, pentru a putea supraviețui după ce a cunoscut grozăviile sistemului asupritor. Nu există speranță în cartea care își cucerește cititorii tocmai printr-o forță neasemuită a scrisului, prin reasamblarea unei realități crude pe care am putea fi nevoiți să o trăim și noi. Totul, în cartea Karinei Sainz Borgo, e uluitor de puternic și incredibil de aproape.

Adelaida va deveni, în cele din urmă, Aurora Peralta. Va lua documentele acestei femei pe care o descoperă cu adevărat abia acum, când e mult prea târziu. Îi va incendia cadavrul și, odată cu acest gest, va șterge ultima dovadă a celei care a fost cândva Adelaida Falcón. Va continua să fie, chiar și după ce se salvează, o statuie vie („împietriți ca niște statui, dar vii”). Este cât se poate de echilibrată doza de realism prin care, fără îndoială, devenim martorii unui fenomen extins: anarhia, dictatura, societatea în plin haos, violența nu îți răpesc doar bunurile, ci și tot ceea ce ai fost sau ai putea deveni. Și, mai apoi, ca o ultimă concluzie cu privire la tot ceea ce vede în jur, un lucru e cert: „Deznodământul nu îl hotărăște cel care se teme de el, ci cel care sădește frica”. Așa operează jurnalista-scriitoare sau scriitoarea-jurnalistă. Romanul pe care l-a scris de-a lungul a celor aproximativ două sute de pagini cuprinde istoria zbuciumată a unei națiuni care a rătăcit busola interioară care ar fi putut să o salveze. Drumul spre o nouă viață înseamnă renunțarea la tot ceea ce ai cunoscut cândva, la tot ceea ce

te-a format, te-a înduioșat sau ți-a aparținut.

Singurătatea care o înconjoară pe Adelaida e singurătatea fiecărui individ în parte, e supraviețuirea nemiloasă a celui care se dovedește mai crud. Romanul, în sine, devine unul dintre acele *cantos del pilón*, „o muzică a femeilor”, compusă din „tăcerile lor trăgă-nate de mame și văduve, care nu se așteptau la nimic pentru că nu aveau nimic”. Nu mai există legături și nici amintiri. Totul vorbește despre o pierdere care se poate extinde, care se poate propulsa oricând dincolo de noi și noi granițe pentru că pierderea umanității riscă să devină universală. Și totuși tocmai romanul în sine e dovada unei speranțe care nu a pierit, a unui glas care, în mijlocul prăbușirii totale, crede că se mai poate salva ceva. Cu o voce puternică și sigură, cu sabia aspră a justițiarului, Karina Sainz Borgo scrie istoria de partea celor învinși, printr-un roman fără egal. **SDC**

Karina Sainz Borgo, *La Caracas va fi mereu noapte*, Polirom, colecția „Biblioteca Polirom. Actual”, 2022

CULTURĂ ȘI POLITICĂ

Un Stradivarius de la Goebbels de Yoann Iacono

CĂTĂLIN SAVA

RUBATO

Toate viorile au un suflet. Dar și memorie. Și acest presupus Stradivarius oferit de ministrul Reichului Joseph Goebbels violonistei japoneze Nejiko Suwa, în vârstă de douăzeci și trei de ani. Ceremonia a avut loc la Berlin în seara zilei de 22 februarie 1943 și a fost fotografiată și înregistrată pe peliculă. Era un moment crucial pentru alianța Germaniei naziste cu Japonia.

Goebbels a notat în jurnalul său, pe care l-a ținut zilnic din 1943 până în ultima clipă a vieții sale în buncărul în care se ascundea: „Judecând după felul în care cântă, instrumentul este pe mâini bune”. În dimineața aceleiași zile, la München, studenta Sophie Scholl, în vârstă de douăzeci și unu de ani, era ghilotinată împreună cu fratele său pentru că ar fi distribuit în incinta Ludwig Maximilians Universität un apel la rezistență împotriva lui Hitler.

Debutul lui Yoann Iacono, un înalt funcționar public francez născut la Bordeaux în 1980, este o simfonie diacronică cu modulații abrupte între armonie și oroare. Editat în Franța de Slatkine & Cie în ianuarie 2021, romanul a apărut în română la Publisol, în februarie 2022, în excelenta traducere a poetei Mina Decu.

La douăzeci și trei de ani, Nejiko radiază de frumusețe și distincție. În fotografie vedem un zâmbet larg, o rochie japoneză tradițională perfect ajustată și un turban cochec de mătase. Întreaga lume crede că e frumoasă și strălucitoare. Să și se încredințeze un Stradivarius la o vârstă atât de fragedă e un privilegiu inestimabil. O ocazie la fel de rară pentru o tânără japoneză ca și aceea de a da mâna cu Joseph Goebbels la Berlin.

La ceremonie participă mai mulți ofițeri naziști și ambasadorul Japoniei în Germania, Hiroshi Oshima. E prezent și Herbert Gerigk, cel care a scris discursul ministrului Propagandei și a adus vioara din Franța. Este muzicolog și principalul responsabil muzical

Joseph Goebbels, ministrul Propagandei naziste, oferind o vioară Stradivarius violonistei japoneze Neiko Suwa (1943)

al Partidului Nazist, fost director al *Sonderstab Musik*, un comando care confisca toate bunurile de valoare ale evreilor și le repatria în Germania. „În doi ani, în Franța ocupată, a jefuit trezeci și patru de mii cinci sute de case și apartamente evreiești, a confiscat mii de piese de mobilier, tablouri și un singur Stradivarius.” El a inspirat crearea de orchestre – *Lagerkapelle* – în lagărele de exterminare „pentru a-i liniști pe prizonieri înainte de exterminare”.

Personaj al romanului lui Iacono, un nazist înverșunat în viața reală, Herbert Gerigk a scris cu mult înainte de război și un *Lexicon al muzicienilor evrei* care își propunea „îndepărtarea din viața culturală germană a elementelor evreiești”. E un muzicolog bun și un om locuit de răul suprem. O va supraveghea, cu ochi lacomi, pe violonista japoneză, pe întreg parcursul șederii ei la Berlin, aducând-o pentru un recital care să-l binedispună pe Hitler chiar în buncărul în care acesta își va pune capăt zilelor. Fostul *Hauptsturmführer SS* și muzicolog antisemit va muri liniștit în patul său din orașul Dortmund în 1996, la vârsta de nouăzeci de ani.

Când Nejiko Suwa a primit Stradivariusul de la Goebbels era deja o violonistă în ascensiune. Născută în 1920, a fost considerată

copil-minune la vârsta de 10 ani. A început muzica cu mătușa ei, violonista rusă Anna Bubnova-Ono, mătușa prin căsătorie a lui Yoko Ono, cea care a încercat să o învețe muzică și pe celebra jumătate a lui John Lennon. În 1936 a părăsit Japonia și, după doi ani de studiu la Bruxelles, s-a mutat la Paris pentru a lucra cu marele violonist Boris Kamenski, elevul lui Joseph Joachim, marele prieten al lui Brahms.

A debutat la Paris pe 19 mai 1939, cu doar un an înainte de invazia nazistă a Franței. În 1942, la insistențele profesorului său, va deveni o protejată a Ambasadei Japoniei în Franța, locul în care îl va întâlni pe rafinatul Ōga Koshirō, un diplomat îndrăgostit de arta stampelor nipone, cu care mai târziu se va căsători. Koshirō e una dintre puținele figuri luminoase ale romanului și biografiei tinerei violoniste, a cărei viață ia o turnură neașteptată imediat după întâlnirea cu fabulosul instrument.

Nejiko nu reușește să îmblânzească prestigioasa vioară, care refuză să-și trădeze fostul proprietar. Instrumentul poartă în el dureri nebănuite iar tânăra ei stăpână e doar un intermediar sfâșiat între axa politică a alianței celor două dictaturi și incapacitatea de a trece zidul care separă sufletul viorii de cel al artistului. Angoasa

pune stăpânire pe tânăra care pentru a se liniști își recită, ca pe un psalm, popularul *Sakura: Flori de cireș, flori de cireș, traversând cerul primăverii, cât vezi cu ochii, e ceață sau sunt nori?*

Va cunoaște apoi gloria ca solist și prim-violonistă alături de Filarmonica din Berlin și Wilhelm Furtwängler, marele șef de orchestră care, deși refuză cu îndârjire să părăsească Germania și să dirijeze în țările cucerite de naziști, va fi acuzat după război de colaboraționism și achitat doar după intervenția pasională a tânărului pe atunci Sergiu Celibidache, în 1945. În acel an, Nejiko fuge alături de personalul diplomatic japonez în Alpii austrieci, unde e capturată de soldații din Armata a 7-a a Statelor Unite. E trimisă ca prizonier de război la bordul navei *Santa Rosa* la New York și era pe mare în august 1945 când bombe atomice asupă Japoniei.

Plasată într-un arest de lux în Bedford, Pennsylvania, concertează pentru soldații americani, în public aflându-se și viitorul mare dirijor André Previn. A ajuns în Yokohama pe 7 decembrie 1945. Nu a vorbit niciodată prea mult despre vioara de la Goebbels, despre care a afirmat că a fost cumpărată de ministrul nazist de la un lutier din Silezia.

Astăzi există surse care certifică faptul că vioara ar fi fost spoliată de la Lazar Braun, un muzician francez de origine evreiască, ucis de trupa SS al lui Gerigk. Și ar fi de fapt un Guarneri. Nu știm dacă Nejiko a știut. E cert că a avut mult timp să mediteze, cu siguranță, până la sfârșitul vieții în martie 2012, la bătrânul lutier pe care l-a cunoscut prin profesorul Kamenski, cel care în roman îi vorbește despre sufletul magnificei viori și ale cărui cuvinte îi trezesc vinovăția: *le canard du doute, aux lèvres de vermouth*.

Nu vom ști niciodată nici gustul real acestei amărăciuni, superb citate de Yoann Iacono din Lautréamont. Naratorul, vocea ficțiunii scriitorului francez, e Félix Sitterlin, un trompetist din brigada muzicală Gardiens de la Paix de Paris, însărcinat de autoritățile franceze să reconstituie povestea Stradivariusului confiscat de naziști. El o întâlnește pe Nejiko, care îi va încredința jurnalul său intim, o ficțiune care stă la baza unei alte ficțiuni. Prin vocea lui Felix, autorul spune povestea fictivă a lui Nejiko. Una documentată ani buni în țările în care a trăit violonista pe care japonezii au numit-o *Bibō no tensai shōjo*, „fata de geniu cu față frumoasă”: Franța, Japonia, Germania și Statele Unite. Destinul ei se circumscrie unor fapte istorice reale de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. În acest prim roman al lui Yoann Iacono, sufletul Stradivariusului de la Goebbels, simbol care dorea să cimenteze relațiile germano-japoneze, devine un alt simbol, al suferinței. Nejiko i-a auzit vocea? Citiți romanul lui Yoann Iacono, superb tradus de Mina Decu și pe a cărui primă pagină se află acest citat din *Ecuador de Mark Twain*: „Dacă realitatea depășește ficțiunea, atunci ficțiunea este aceea care trebuie să rămână credibilă, și nu realitatea”. **SDC**

Yoann Iacono, *Un Stradivarius de la Goebbels*, Editura Publisol, traducere de Mina Decu, 2022

Paul Țanicui – Căderea

„Suplimentul de cultură“
 vă prezintă în avanpremieră
 un fragment din romanul
Căderea, de Paul Țanicui,
 care va apărea în curând
 în colecția „Ego. Proză“
 a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

Lui i se păruse încă de la început că a existat un model după care natura așezase copacii crângului prin care treceau. De fapt, *știa* acest lucru, și el se referea la toate pădurile de pe pământ. Nu există nimic la întâmplare. Dacă pădurea e un „organism viu“, trebuie să existe o structură clară, un plan în construcția ei. Nu atât unul fizic, care e mai mult sau mai puțin evident, ci unul care ia în considerare *natura* relațiilor care se stabilesc între fiecare dintre aceste entități cu corp din lemn. Plan care ordonează aceste relații și felul lor de reprezentare. După familii, gen, vârstă, istoric. Avea și un nume pentru asta, *green society/ societatea verde*. Primul model de sistem de stratificare socială existent pe această planetă. De ce ar fi el necesar, de ce l-a gândit natura ca atare? Pentru supraviețuire, desigur. Este cunoscut că fiecare familie are propria ei formă de comunicare. Coniferele vorbesc într-un fel, foioasele într-altul, arborii tropicali au cu totul altă limbă. Curmalii

nu se amestecă cu stejarii, iar aceștia au grijă să nu crească în arealul brazilor argintii. E mai bine pentru toată lumea. Da, mediul e aici factorul cheie, dar fiecare simte și trăiește în felul propriu.

Rămăsese șocat când a citit că arborilor le bate inima. Nu inima-inimă, ci o anume pulsație care se simte mai mult în timpul somnului, exact, în timpul somnului, când seva e pompată prin trunchi spre coroană...

Pământul sub pașii lor începe să devină umed și alunecos, fapt care le încetinește coborârea. Ana e înaintea lui și are grijă să calce pe porțiuni cât mai sigure, rădăcinii ieșite în afară, bucăți de stâncă sau buturugi înțepenite în sol.

Mai au mai puțin de douăzeci de metri, deja râul se vede prin perdeaua de arbuști, și asta îl relaxează un pic prea devreme. Piciorul stâng îi alunecă, face o întoarcere caraghioasă de o sută optzeci de grade și cade cu fața în pământ.

– Martin!

– Sunt OK! Sunt OK! Nu te îngrijora.

– Ești sigur?

– Da. Sunt bine.

Dar fața lui nu e. E plină de noroi. Arată ca un sălbatic plecat la război. Ana izbucnește în râs.

– Sorry... Dar...

– Înțeleg, înțeleg... Arăt ca un cur...

– Nu, nu... Ești foarte simpatic.

– Ca un cur.

Tocmai au ajuns la râu. E ceva

mai mare ca un pârau, lat de vreo cinci metri, mărginit de maluri de pământ stâncos și nu pare mai adânc de un metru. Apa e limpede, iar din loc în loc face mici vârtejuri.

– Cool! Îmi place! Țasta e un lucru simpatic, draga mea!

Ia apă în căușul palmelor și își spală fața de urmele de noroi.

– Acum sunt om din nou!

Se întoarce spre soția lui mirat că n-o mai aude. Hainele Anei sunt pe mal, iar ea înnoată goală în râu.

– Are you kidding me?

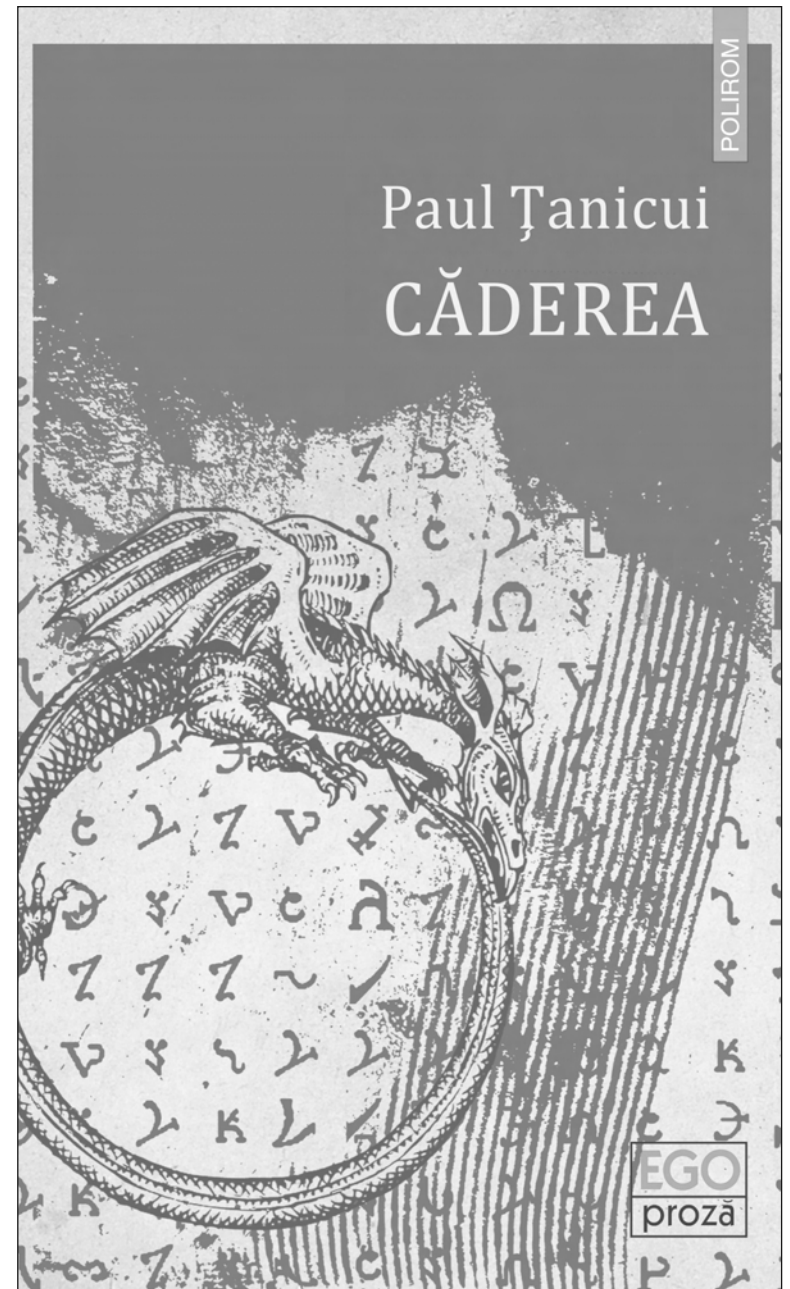
Ana pufnește în râs și se îndepărtează de el.

– Ei bine, n-o să scapi ușor cu asta!

– Chiar ești foarte caraghios, domnule Martin Plant!

– Da?

Dragostea îi prinde jumătate în râu, jumătate pe mal, sirena-leoaică și țapul cu coadă de pește încolăciți în constelația chimerei și-n luna mierii, așa cum le-a fost scris, suflul unei singure ființe, gândul unei singure ființe în bătaia inimii aceleiași ființe, ființă care nu există, dar care se cere acum născută, visul oricărui alchimist, cea dintâi taină a creației și cea din urmă spaimă a timpului, clipa când ar putea fi oprit, *ești atât de frumoasă, iubita mea, atât de frumoasă, ești atât de frumos, iubitul meu, atât de frumos, iarba este patul nostru, grinzile casei noastre sunt cedrii, adăpost ne sunt brazilor argintii*, iată cel mai frumos strigăt al omului în cercul lui inventat, iată iluminarea niciodată

înțeleasă până la capăt, iată corpurile invocând corpul, spiritul invocând cuvântul sacru, iată sufletul în oaza fericirii lui din oglindă: oh, Ana, mi-am văzut mâinile cu mâinile tale, oh, draga mea, întâlnește-mă în miezul lucrurilor și-n dulcele pus cu grijă la păstrat, întâlnește-mă în gândurile celor care nu mai au nimic de uitat, altfel cum îmi voi înțelege ochii care vor înțelege dragostea doar la fel de mioapă ca ei, cum îmi voi înțelege părul, umerii, călcâiele, când vor vorbi în

limba pe care eu n-o voi mai ști, cum îmi voi înțelege gândul, când din gândul meu va crește doar somnul, în care umbră, în care zi, dinții, oasele, visele mele, cine, când le va mai putea albi, oh, Ana, Ana, oh, Martin, mi-am văzut mâinile cu mâinile tale și-am socotit anii cu vinul vărsat pe pământ, cu petele-n soare, măsura de aur a frumuseții adusă de vânt, oh, dragul meu, bufnitele au zburat deasupra casei de lut, în conul de umbră al dragostei noastre să ne aducă aminte că e viață în viața pe care o mai avem de trecut, tu, ascultă-mă, ascultă-mă, lasă-te în voia cuvintelor mele, în voia muzicii lor, a bucuriei lor fără margini, a uitării lor fără margini, a răniilor din pieptul lor fără margini, unde fiecare literă împarte altă literă, împarte altă literă, până la ultima limbă rămasă de vorbit, ascultă-mă ca pe primul venit, ca pe urma din urmă, ascultă-mă dulce, dulce lumină și n-am să mai las nici un vis neîmplinit.

– Vrei să spui că atunci s-a întâmplat? **SDC**

CARTEA

Martin Plant, regizor, american. Ana-Maria Iacob, scenografă, româncă. O nuntă în Brașov, o escapadă în Munții Făgărașului, o viață în doi începută în candoarea și frumusețea a două suflete pereche. Dar în a treia zi a căsniciei lor Ana dispăre pur și simplu. Soțul ei este considerat suspect, însă ancheta poliției e sistată din lipsă de probe. Suferința lui Martin capătă noi dimensiuni după ce descoperă jurnalul Anei, o Ana neștiută,

încercând să pătrundă înțelesul scrierilor mistice ale iudaismului. În visele ei notate cu acuratețe, un înger (sau un demon?) îi desenează planul unei case, în fapt Templul lui Solomon adus la scară. Martin înțelege că trebuie să construiască această casă chiar pe locul unde dispăruse soția lui. Înțelege că, odată ridicat, templul îi va aduce înapoi dragostea. Un proces greu și complicat, care îi va pune la încercare răbdarea și credința în oameni: este atacat și tâlhărit, amenințat de autorități, ocolit de sătenii habotnici și superstițioși, acuzat că vrea să se închine lui

Satan. Cu toate acestea, limitele în care este împins, efortul supraomenesc la care se supune, transfigurările prin care trece îi vor limpezi mintea și sufletul: Ana lui e aici, în această serenitate a ființei, și îl așteaptă. Iar el e hotărât să facă pasul spre ea.

„Cartea de față e scrisă în cheia cabalei literale, temurah. Aici metoda devine un proces de construcție care duce către un adevăr incontestabil: dragostea e căderea în cer, calea spre iluminarea sufletului.“
 (Paul Țanicui)

Proza scurtă în duel. Sezonul cuțitelor japoneze la Cărturești Verona: dialog Răzvan Petrescu & Marius Chivu

Măști, 24 mai, la ora 19.00, la Cărturești Verona București (Str. Pictor Arthur Verona 13-15), va avea loc un dialog Răzvan Petrescu & Marius Chivu pornind de la volumele *Cuțitul japonez* (Polirom, 2021) și *Sfârșit de sezon*, ediție de buzunar, cu cinci povestiri noi (Polirom, 2022). Dialogul va fi urmat de o ședință de autografe.

RĂZVAN PETRESCU, CUȚITUL JAPONEZ

„Bucătică ruptă din și de poporul cotizant, dar opiniatru, șleahta politică românească își ia șvasturi atente în *Cuțitul japonez* al lui Răzvan Petrescu. Figuri politice spectrale, vizibile prin gaura cheii, sunt chiuretate și damnate

mai ceva ca-n Dante: în proză tăioasă cu cheie întoarsă din iad. Ele, descărnate, ne spun că ce-a fost odată va mai fi; iar cu ce e, murim de gât.

Fraza lui Răzvan Petrescu – agilă, nebun de spontană, fracturată diamantin, generată din interior de chthonica Demeter – își este propria, neostenită, origine. În ea, generațiile spontanee de personaje din țara unde doar aerul și arbitrul sunt liberi ajung doar la spartul târgului, al codului și al atomului să fie scoase din ciulamaua resentimentului de cruzimea pe care infanții o-mpart cu Antonin Artaud.

Ieșite din comun, năravurile-i narative nu se întorc; de acolo, de sus, îi seduc pe cititori într-a ieși

și dâșii. Unii, nu mulți – domnia-voastră, poate –, o vor face. Cărțile lui Răzvan Petrescu sunt prea bune ca să se vândă bine. De pildă, *Cuțitul japonez*.” (Călin-Andrei Mihăilescu)

MARIUS CHIVU, SFÂRȘIT DE SEZON

Ediția a II-a revăzută și adăugită

„Marius Chivu are o aplecare notabilă spre înregistrarea cutremurelor interioare, mascate de suprafețe rigide, insensibile uneori. Durerile surde, resemnările, jumătățile de adevăr, compromisurile, spațiile dintre cuvinte și priviri animă prozele într-un soi de crepuscul perpetuu. Este remarcabil echilibrul pe care reușește să-l mențină

între dramă și comedia deseori absurdă a existenței, între tandrețea și lirismul anumitor pasaje și nonșalanța, puseurile de cinism ale imediatului.” (Cristina Chevereșan)

Volum nominalizat pentru Cartea Anului 2014 la Gala Industriei de Carte, Premiul Național de Proză „Ziarul de Iași” și Gala Radio România Cultural. **SDC**

SEMNAL EDITORIAL

Robert Macfarlane, *Munții din minte. Istoria unei fascinații*

Traducere din limba engleză de Cătălina Staicu

Cândva oamenii credeau că în munți trăiesc monștri. În Epoca Luminilor au început să escaladeze culmile ca să intre în contact cu marea. Când au pornit într-o cursă pentru cucerirea creștelor în numele mândriei naționale. Rând pe rând, petele albe de pe harta lumii au dispărut, fără ca misterul și atracția munților să se fi diminuat. În această carte devenită clasică, Robert Macfarlane explorează fascinația care îi determină pe oameni să-și riște viața escaladând munții și modul cum s-a schimbat percepția asupra lor de-a lungul secolelor. Capitolele despre ghetari,

atracția necunoscutului și dorința de a ajunge pe culmile cele mai înalte din lume sunt completate de relatări ale expedițiilor montane ale autorului și de povestea tragicea încercării a lui George Mallory de a cuceri Everestul.

Pentru volumul *Munții din minte. Istoria unei fascinații* (2003) lui Robert Macfarlane i-au fost decernate **Guardian First Book Award, Somerset Maugham Award și Sunday Times Young Writer of the Year Award.**

Robert Macfarlane este autorul mai multor cărți despre natură și oameni devenite bestsellere, între care

The Wild Places, The Old Ways, Landmarks, Original Copy, The Gifts of Reading, Underland, The Lost Spells și The Lost Words (ultimele două împreună cu Jackie Morris). Cărțile sale, distinse cu premii și traduse în numeroase limbi, au fost adaptate pentru film, televiziune, radio, teatru și muzică. În anul 2017, American Academy of Arts and Letters i-a decernat E.M. Forster Award for Literature. Este *fellor* la Emmanuel College, Cambridge. La Polirom au apărut volumele *Lumea de sub noi. O călătorie în adâncul pământului* (2021), *Munții din minte. Istoria unei fascinații* (2022) și este în pregătire *Vechile drumuri. O călătorie pe jos*. **SDC**

Vangelis. Servitor al muzicii

Dacă ați citit știrile despre trista dispariție a lui Evángelos Odysseás Papathanassiou, zis Vangelis, ați remarcat că, în cea mai mare parte, muzicianul grec în vârstă de 79 de ani este amintit în relație cu coloana sonoră a filmului *Chariots of Fire*, care i-a adus un Oscar în 1981, și, eventual, pentru cea a filmului *Blade Runner*. Asta fiindcă muzica de film este cea care l-a făcut cunoscut pe Vangelis marelui public. Pentru un public ceva mai inițiat, artistul elen este evocat pentru explorările lui muzicale electronice cu sintetizatoarele de sunet, fiindcă, așa cum scrie „Liberation”, Vangelis, alături de Kraftwerk sau Jean-Michel Jarre, „a fost unul dintre reprezentanții acelei facțiuni de creatori pe care îi stimăm fiindcă știau să vorbească cu mașinile”. „Un om sintetizator, cu degetele băgate în circuite, ale cărui performanțe, în egală măsură tehnice și onirice, țineau, pentru public, de mister sau ședință de magie.” Pentru Vangelis, muzica este „cel mai important lucru. Eu sunt un servitor al muzicii”.

În cea mai mare parte autodidact, Vangelis a crescut la Atena și și-a format prima trupă în 1963, Forminx, care cânta rock și balade în stilul vremii. Forminx s-a desființat în 1966, iar Vangelis a început să compună coloane sonore pentru filme. Doi ani mai târziu, s-a refugiat la Paris pentru a-și continua cariera, unde a format cvartetul de rock progresiv Aphrodite's Child alături de alți expați greci, printre care un anume Demis Roussos. Aphrodite's Child

s-a bucurat de un oarecare succes în epocă, dar Vangelis, considerând că lumea muzicii pop comerciale este „foarte plictisitoare”, s-a reîntors la muzica de film. S-a mutat la Londra, unde a creat Nemo Studios, „laboratorul de sunet” unde își va produce pentru mai bine de o decadă albumele solo. Semnează un contract ca artist solo cu RCA Records, iar discurile sale *Heaven and Hell* (1975) și *Albedo 0.39* (1976) au ajuns în Top 40 din Marea Britanie.

În 1974 a respins invitația de a-l înlocui la clape pe Rick Wakeman în formația Yes, dar a continuat să colaboreze cu vocalistul Jon Anderson, rezultatul fiind duetul Jon & Vangelis, care a cunoscut succesul la începutul anilor '80, când albumul de debut a ajuns în Top 5.

Este momentul în care Vangelis devine cu adevărat cunoscut publicului mainstream în rolul de compozitor de muzică de film în 1981, când soundtrackul filmului *Chariots of Fire* câștigă premiul Oscar, învingând un concurent foarte serios, coloana sonoră a *Cavalerilor Arcei pierdute* de John Williams. Muzica lui devine aproape sinonimă cu montajele video sportive în *slow motion*, dar muzicianul grec subliniază în interviuri că „muzica mea (de film – n.r.) nu încearcă să evoce publicului emoții ca fericire, bucurie sau durere. Doar însoțește imaginile”. Cu toate acestea, Vangelis a fost solicitat de organisme sportive să creeze coloane sonore pentru evenimente majore, inclusiv Jocurile

Olimpice din 2000 de la Sydney, Cupa Mondială din 2002 din Japonia și Coreea de Sud și Jocurile Olimpice din 2004 de la Atena.

După *Chariots of Fire*, Vangelis se bucură de o mare popularitate, muzica lui se aude peste tot (*Heaven and Hell* este folosit ca soundtrack pentru popularul serial *Cosmos* al lui Carl Sagan).

Ridley Scott îl vrea pentru proiectul *Blade Runner*, film care îl atrage fiindcă, avea să explice în 2019, „când am văzut primele secvențe, am înțeles că prezintă viitorul. Nu un viitor plăcut, desigur. Dar spre asta ne îndreptăm”, întărind o declarație precedentă, din 2005: „S-a dovedit a fi un film foarte profetic – acum trăim într-un fel de lume *Blade Runner*”.

Dar în 1982 *Blade Runner* a fost un eșec comercial, în scurtă vreme coloanele sonore bazate pe sintetizator ies din modă, iar Vangelis nu mai este un „superstar” al soundtrackului pentru Hollywood, deși compune coloana sonoră pentru alt film al lui Ridley Scott (*1492: Cucerirea Paradisului*, în 1992, și, ani mai târziu, pentru *Alexandru* al lui Oliver Stone), iar între timp pentru *Missing* a lui Costa-Gavras, *The Bounty*, în 1984, sau pentru filmul lui Roman Polanski, *Luna amară*, și pentru documentarele lui Jacques Cousteau.

În tot acest timp, Vangelis compune neîncetat și scoate un număr impresionat de albume, deseori presat de casele de discuri pe care muzicianul le-a criticat pentru felul în care gestionează succesul unui artist. „Ani întregi le-am spus

LUCIAN AMARII (JUP)
SUPLIMENTUL LUI JUP

că într-o bună zi vor ajunge într-o mare criză, pentru că se comportă greșit, dar nimic nu e mai greu de potolit decât lăcomia. Răspunsul lor a fost: „Ei, tu ești doar un artist, nu știi nimic!” Însă succesul nu era chiar pe placul lui Vangelis, fiindcă, spune el „te face să te pomenești brusc blocat în acest succes și obligat să te repeți și să îl repeți”.

De-a lungul carierei, Vangelis a dovedit fascinația pe care știința (inclusiv cea a muzicii și a sunetului) și, mai ales, explorarea spațiului cosmic a avut-o asupra sa. Asociat cu domeniul încă de pe vremea serialului *Cosmos*, el a compus piese pentru proiecte NASA și European Space Agency. La moartea lui Stephen Hawking, în 2018, Vangelis scrie un tribut muzical pe care ESA l-a transmis în spațiu. A dat numele său unei planete, în 1995, iar piesa lui *Mythodea* (pe care susține că a scris-o în numai o oră) a fost aleasă ca melodia oficială a misiunii Mars Odyssey din 2001.

Ultimul lui album, *Juno to Jupiter*, apărut în 2021 (cu vocea Angelei Gheorghiu pe trei dintre piese) este inspirat, evident, din misiunea NASA spre Jupiter. „Fiecare planetă cântă”, spunea Vangelis în 2019. „Nu le auzim, desigur, dar le captăm muzica, este uluitor. Iar ea te transportă spre lucruri pe care nu-ți vine să le crezi. E normal să se întâmple așa, și noi venim din același loc cu această muzică.”

Într-un interviu acordat postului Al Jazeera în 2012, Vangelis a vorbit despre muzica creată în vremuri haotice și despre puterea ei. „Astăzi avem nevoie, mai mult decât orice altceva, să investim în frumusețe, fiindcă frumusețea este armonie, care se naște din haos”, spunea el.

„Dar noi investim în haos. Și știi de ce o facem, fiindcă haosul este mult mai profitabil decât pacea. Deci, dacă priviți în jur, vedeți că nimic nu este pregătit pentru frumusețe. Arhitectură, artă, nimic. Totul este distrus. Frumusețea este un soi de supapă de siguranță. Dar nu cred că muzica de azi este frumoasă, cred că muzica este doar un mijloc de a face reclamă unor lucruri, fiindcă muzica este o forță și, prin ea, putem să promovăm ce vrem. Să o spunem așa: ai de o parte muzica, de cealaltă compozitorul. Cine conduce pe cine? Dacă muzica îl conduce pe compozitor, rezultatul va fi onest și sănătos. Dacă, dimpotrivă, compozitorul conduce muzica, rezultatul va fi necinstit și doar afacere cu muzică.” **SDC**

PE SCURT

OPERA DE PATRIMONIU, VERSIUNEA ITALIANĂ

Autoritățile de la Roma cer ca opera italiană să fie recunoscută ca parte a patrimoniului UNESCO. „Opera s-a născut în Italia”, spune Stéphane Lissner, director, din 2020, al teatrului San Carlo din Napoli, una dintre cele mai vechi săli de operă din lume. De ce ar fi mai legitimă intrarea operei italiene în patrimoniul mondial decât cea franceză sau germană? „Maniera de a cânta în această limbă provoacă, incontestabil, fie că sunteți de acord sau nu, o emoție mai mare amatorilor de operă”, spune Lissner, iar baritonul Gabriele Viviani explică: „Fără să diminuez meritele compozitorilor francezi și germani, cred că interpretare italiană are în plus o anumită sensibilitate în exprimarea emoțiilor”. Pentru ministrul Culturii Dario Franceschini, prin această candidatură, care va fi examinată de UNESCO la finalul anului, „Italia vizează să îi fie recunoscută una dintre cele mai autentice și originale expresii culturale”.

CÂT COSTĂ PINK FLOYD

Dacă ar fi să fie vândut, catalogul formației Pink Floyd este estimat la o sumă de peste 500 de milioane de dolari, spune „Financial Times”. Există și interesați de acest catalog: casa de discuri Warner Music și BMG, casă de gestiune muzicală germană aliată cu fondul american KKR.

SUME URIAȘE LA LICITAȚII

În ultima vreme, piața de artă a înregistrat un dans de cifre uluitoare. Sotheby's a vândut un Picasso din seria 1932 (printre cei mai productivi ani ai artistului), *Femme nue couchée*, pentru 67,5 milioane de dolari. Un studiu de nud realizat de Michelangelo în tinerețe a fost vândut la Christie's Paris pentru 23 de milioane de euro. La New York, Christie's a înregistrat un record vânzând, pentru 41,6 milioane de dolar, *Petite danseuse de quatorze ans*, sculptură de Edgar Degas, cea mai mare sumă oferită pentru un artist francez, iar un alt record a fost înregistrat pentru un bronz de Picasso, *Tête de femme (Fernande)*, 48,8 milioane de dolari, cel mai scump bronz al artistului spaniol.

NETFLIX SE TEME DE CRONENBERG?

David Cronenberg ar fi dorit să realizeze noul lui film, *Crimes of the Future* (body horror în spiritul primelor pelicule ale reputatului cineast canadian) ca producție Netflix, însă firma de streaming a respins proiectul. „Eram interesat de fenomenul Netflix, dar cred că este prea conservator, gândește ca un vechi studio hollywoodian. Netflix poate difuza serii avangardiste din Coreea sau Finlanda și să spună că sunt programe Netflix originale, deși sunt doar cumpărate. Dar, când vine vorba să producă, devine conservator. Este interesat numai de proiecte pentru

marele public.” O altă posibilă colaborare cu Netflix, în 2014, o adaptare a romanului *Consumed*, a fost, de asemenea, un eșec. „Păcat”, spune Cronenberg, „sunt realment interesat de streaming în termeni cinematografici, cred că ar fi fost o experiență extraordinară pentru mine ca autor, creator și realizator”.

POTTER-INVAZIE

Studiourile americane par tot mai blocate în exploatarea marilor francize. Astfel, David Zaslav, șeful nou apărutului Warner Bros Discovery (după fuziunea Warner

Media și Discovery) urmează să se întâlnească să stea de vorbă cu scriitoarea J.K. Rowling pentru a vedea ce alte produse de film și televiziune (și divertisment în general) cu marca Harry Potter ar putea fi create în viitor. Este o inițiativă oarecum curioasă, dat fiind că, în ciuda imensului succes al romanelor și filmelor din serie, universul Harry Potter a dat semne evidente de oboseală la public, cu noile producții din seria *Fantastic Beasts*. Deocamdată, nici un proiect de viitor n-a fost anunțat, deși regizorul Chris Columbus a declarat că ar dori să adapteze piesa de teatru *The Cursed Child*.

CRONICA NEAGRĂ

- **Christian Giudicelli** (79 de ani) – apreciat scriitor și critic francez.
- **Alexander Toradze** (69 de ani) – pianist georgian, stabilit în SUA, cu o carieră de succes de mai bine de trei decenii.
- **Rosemarie Trapp** (93 de ani) – fiica cea mai mare a căpitanului Georg von Trapp, opozant austriac al nazismului, ultima reprezentantă a familiei care a stat la baza populării poveștii din filmul muzical *Sunetul muzicii* (1966) al lui Robert Wise, la rândul lui inspirat de o comedie muzicală care a făcut furori pe Broadway în anii '50. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și
„Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în
colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit
împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,
fax 0232/214111

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin
Ghețau, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,
Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan,
Constantin Piștea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271333.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Cannes: cuvintele care inflamează

Noua ediție a festivalului de film de la Cannes a început în Franța. Pentru a marca evenimentul, „Le Figaro” a adunat laolaltă o serie de momente tensionate care au intrat, de-a lungul vremii, în istoria manifestării.

DRAGOȘ COJOCARU

■ **Mai 1968.** Franța este cuprinsă de revoltă, la Paris două milioane de oameni sunt în grevă. Situația social-politică tensionată atinge și universul cinematografic de la Cannes. Adunat în mica sală „Jean Cocteau”, un comitet animat de cinești din noua generație (printre care François Truffaut, Jean-Luc Godard, Louis Malle, Claude Berri și, cu rezerve, Roman Polanski) cer întreruperea festivalului pentru a susține greviștii, intrând în coliziune cu cei care se opun. Enervat de scandal, Jean-Luc Godard aruncă o frază care va intra în posteritate: „Eu vă vorbesc despre solidaritate cu studenții și muncitorii, voi îmi vorbiți despre travelling și prim-plan! Sunteți niște dobitoci!”. În cele din urmă, membri juriului demisionază și festivalul este anulat.

■ **1977.** Roberto Rosellini, președinte al juriului, cere ca Palme d'Or să fie decernat fraților Taviani pentru filmul *Padre Padrone*,

film turnat inițial pentru TV, în vreme ce președintele festivalului Robert Favre Le Bert face presiuni pentru *Une journée particulière* de Ettore Scola. Enervat, Rossellini cumpără o bijuterie foarte scumpă pentru o membră a juriului și trece factura pe numele lui Robert Favre Le Bert. *Padre Padrone* câștigă și, în momentul înmânării premiului, Rossellini (care avea să moară imediat după festival) declară privind fix al Favre Le Bert: „Fără televiziune, cinema va muri”.

■ **1987.** Un Palme d'Or foarte controversat, remis lui Maurice Pialat pentru *Sous le soleil de Satan*, adaptare a romanului lui Georges Bernanos. Filmul e primit destul de rece de critică, deși e nominalizat la

sapte premii César. Seara premierii la Cannes se transformă repede „într-un coșmar”. Criticii preferă *Wings of Desire* al lui Wim Wenders, dar câștigă filmul lui Maurice Pialat. Când acesta își ridică premiul, într-un cor de huiduieli și fluierători, le aruncă contestatarilor: „Ei bine, dacă nu mă iubiți, pot să vă spun că nici eu nu vă iubesc!”. Iar producătorul filmului adaugă: „Fluierăturile sunt caracteristice operelor importante”.

■ **2004.** Pe fondul tensionat al războiului din Irak, activistul documentarist Michael Moore câștigă marele premiu pentru *Fahrenheit 9-11*, o sfidare satirică la adresa președintelui George W. Bush și a invaziei americane. „Mă întrebați cum va reacționa Bush când va

afla că am câștigat premiul la Cannes? Păi nici nu știe ce e asta! Sper să aflu, în vreme ce mănâncă un covrigel!”, declară public Moore, în hohotele de râs ale audienței.

■ **2006.** Woody Allen este primit cu răceală de maestrul de ceremonii Laurent Lafitte: „În ultimii ani ați filmat mult în Europa, deși nici nu sunteți condamnat pentru viol în Statele Unite”. Afirmația face referire la situația lui Roman Polanski și la proaspetele probleme ale lui Allen, acuzat de fiica lui adoptivă. Sala este jenată. Seara, soția lui Polanski, actrița Emmanuelle Seigner, nu-și reține furia pe rețele sociale. „Eu sunt de părere că orice comediant trebuie să spună glumele pe care le dorește. Și eu sunt umorist și cred că umoriștii trebuie să fie liberi să se exprime”, încearcă Allen să împace situația.

■ **2021.** La conferința de presă, actorul Pio Marmaï, care joacă în drama *La fracture* de Cathrine Corsini, face o declarație care încă este discutată în Franța: „Ei bine, Macron, aș vrea să intru în casa lui prin spate și să îi sparg fața, așa cum vrea toată lumea!”. Urmează reacții aprinse din toate părțile, ministrul de Interne consideră declarația „un apel la violență”, iar Marmaï este silit să își „nuanțeze” apoi poziția.

În 2022, cea de a 75-a ediție a Festivalului a debutat pe 17 mai, manifestarea urmând să se încheie

pe 28 mai. Așa cum era de așteptat, este o ediție profund ancorată, și ea, în actualitatea politică (polemică), manifestarea debutând cu un discurs al președintelui ucrainean Zelenski și având o atitudine pronunțată împotriva invaziei ruse din Ucraina. Dar, pe lângă politică și război, anul acesta, la Cannes, polemicele ar putea fi stărnite și de o anume aplecare a festivalului spre horror și gore, asta după ce, spre marea surprindere a multora, la ediția precedentă Palme d'Or a fost decernat sângerosului și șocantului *Titane*. Anul acesta festivalul a fost deschis de *Coupez!*, comedie sângeroasă cu zombie semnată de Michel Hazanavicius. De asemenea, Festivalul marchează anul acesta reîntoarcerea lui David Cronenberg la filmele body-horror de la începutul carierei cu *Crimes of the Future*, producție care se anunță șocantă și terifiantă, descrisă de apreciatul regizor drept „horror cerebral”, care „nu este pentru toată lumea”.

Încearcă festivalul de la Cannes să fie cu tot dinadinsul polemic? „Astfel de festivaluri de film sunt cunoscute pentru faptul că aduc în lumina reflectoarelor un soi de cinema care forțează frontierele artei, care nu pot fi apreciate în momentul lansării, dar care sunt aclamate mai târziu”, este de părere experta americană în cinema Kate Robertson, citată de „Le Figaro”. **SDC**

Sâmburele

Este minunat să te plimbi desculț prin iarba propriei curți, mai ales dacă ai grijă de ea, o scarifici, o uzi și o tunzi la timp. Obții un covor verde și pufos, din ăla care face să plângă, de după poarta încuiată, toți jucătorii de la Știința Miroslava. Dacă o uzi o dată la două săptămâni și o tunzi doar când știi că urmează să ai musafiri, obții o iarbă ca a mea, un fel de savană a

cărei înălțime variază între gleznă și jumătatea tibiei în funcție de specia de buruieni care proliferază. Plimbarea prin ea se face doar cu încălțăminte și șosete destul de groase încât fălcuțele căpușei să nu ajungă la zeama de om.

Acum mai mulți ani, savana mea de Valea Adâncă a zămislit un corcoduș. Originea sâmburelui îmi este încă incertă, dar înclin să cred că a trecut prin tractul digestiv al unei păsări mari. Redutabil pom, capabil să își poarte singur de grijă prin spinii cu care amenință pe oricine, din nefericire chiar și pe stăpânul împrejmirii.

Ajunsesse să mă zgârie mai des decât pisicile, iar dresarea pisicilor cât să recupereze la statistică nu era o opțiune.

Am luat decizia trecerii corcodușului în lumea bună a pomilor fructiferi, prin altoire. Internetul este plin de tutoriale care te poartă, pas cu pas, prin tainele schimbării personalității lemnului viu. Aveam nevoie doar de un cuțit special pentru altoire, un mastic de protecție împotriva pătrunderii aerului și o bandă din polietilenă. Am urmat cu sfințenie pașii, doar că am folosit un cutter, o lumânare din parafină cu aroma de vanilie și banda izolatoare care mă ține în viață atunci când fac improvizatii electrice. Nu vă explic procesul de hăcuire,

fiindcă ar putea părea dur pentru unii, dar vă asigur că pacientul a trecut cu bine prin operație și, la începutul unei luni de mai, am scos bandajele precum ai dezveli o statuie și am prezentat familiei corcoprunul.

Uimitor cum lucrează natura. Săpat la rădăcină și udat din când în când de către Sfântul Ilie, corcoprunul s-a înzdrăvenit și a căpătat o coroană aproape simetrică. Ar fi fost simetrică dacă s-ar fi prins toate patru crenguțele, nu doar două. Pentru refacerea simetriei am ales altoi de cireș. Cutter, lumânare din parafină, bandă electroizolantă, în luna mai a următorului an am arătat lumii cireșocorcoprunul.

Am descoperit că tulpina mamă, portaltoiul, ar mai putea

BOBI

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

suporta o altoire, probabil ultima și nu aș vrea să o fac înainte de a vă cere dumneavoastră, drag public cititor, părerea. Vă rog să trimiteți scrisori la adresa redacției, prin care să optați între caisocireocorcoprun, vișinocireșocorcoprun și nectarinocireșocorcoprun. **SDC**